

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

LITERÁRNĚ DRAMATICKÁ VÝCHOVA V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Helena Zbudilová, Ph.D.

Autor práce: Daniela Madarászová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Ročník: III.

2017

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

30. března 2017

.....

Děkuji za trpělivost, cenné rady a metodické vedení bakalářské práce Doc. PhDr.
Heleně Zbudilové, Ph.D. V neposlední řadě děkuji své rodině a přátelům za podporu,
nejen při psaní této práce.

OBSAH

ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1 Charakteristika mateřské školy (dále jen MŠ) Vodňany (Smetanova 204).....	7
1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání	8
1.2 Osobnost pedagoga	9
2 Vývojová charakteristika dané věkové skupiny – dětí předškolního věku	11
2.1 Vývoj základních schopností a dovedností	12
2.2 Socializace.....	12
2.3 Školní zralost.....	13
3 Estetická výchova.....	14
3.1 Informatorium školy mateřské	15
3.2 Divadlo	15
3.3 Význam divadla	16
3.4 Loutkové divadlo	17
3.5 Miloslav Disman	18
4 Uplatnění dramatické výchovy.....	19
4.1 Úloha morálky v dramatické výchově	20
4.2 Dramatická výchova v MŠ.....	21
5 Literární výchova.....	22
5.1 Epické literární žánry	22
5.1.1 Pohádka.....	22
5.1.2 Příběhová próza ze života dětí	23
5.1.3 Próza s přírodní tematikou.....	23
5.1.4 Bajky	24
5.2 Literatura lyrická - poezie pro děti.....	24
6 Metody literární a dramatické výchovy.....	25
6.1 Metody literární výchovy v MŠ	25
7 Metody dramatické výchovy v MŠ	27
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	31
8 Deset měsíců v MŠ ve Vodňanech.....	31
8.1 Možnost knižních koutků	35
9 Aplikace pracovních listů	35

9.1	Práce s pracovním listem č. 1	35
9.2	Práce s pracovním listem č. 2.....	38
9.3	Práce s pracovním listem č. 3.....	41
9.4	Práce s pracovním listem č. 4.....	44
9.5	Cíle pracovních listů	46
9.6	Zpracování pracovních listů.....	46
9.7	Evaluace pracovních listů	47
10	Cíle výzkumu a výzkumné otázky praktické části.....	47
10.1	Výzkum.....	48
11	Závěry z rozhovorů.....	52
	ZÁVĚR	53
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56
	ABSTRAKT	66
	ABSTRACT.....	67

ÚVOD

Cílem bakalářské práce je představit pojetí literárně-dramatické výchovy v jedné konkrétní mateřské škole, a to v mateřské škole ve Vodňanech, Smetanově ulici č. 204. V současné době jsem v této škole zaměstnána jako asistentka pedagoga. Při této práci se setkávám s literárně dramatickými činnostmi. Tuto oblast bych chtěla nadále hlouběji rozvíjet také ve své budoucí práci s dětmi a mládeží. Během pozorování učitelek při těchto činnostech mě napadaly zajímavé možnosti přístupu k této oblasti. Z tohoto důvodu jsem také zvolila pro svou bakalářskou práci téma úzce související s osobní zkušeností. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí, teoretické, která bude shrnovat základní teoretické poznatky, a praktické, která ověří jejich využití v běžné činnosti konkrétní mateřské školy.

V teoretické části bude vymezena klíčová terminologie, popisována literárně-dramatická činnost podle kurikulárních dokumentů (Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a Školní vzdělávací program mateřské školy Vodňany s názvem Objevujeme svět kolem nás) a vývojová charakteristika dané věkové skupiny - dětí předškolního věku. Jádro práce bude spočívat v popisu základních literárních žánrů a metod literárně-dramatické oblasti. Součástí práce bude analýza literárně dramatických aktivit v průběhu deseti měsíců v MŠ Vodňany (Smetanova 204).

V praktické části budou prezentovány vlastní vytvořené sady pracovních listů pro literárně dramatickou oblast. Popisováno bude jejich ověření v praxi i následná reflexe. Pracovní listy budou zpracovány tak, aby je mohli využívat pedagogové bez ohledu na jejich předchozí zkušenosti s literárně dramatickou výchovou.

Cílem výzkumu zpracovaného v poslední části práce bude zmapovat vztah a přístup jednotlivých učitelek k literárně dramatické činnosti v konkrétní mateřské škole. Pomocí rozhovorů bude zjišťováno, do jaké míry je tato oblast využívána pro rozvoj dětské osobnosti a kde jsou v této oblasti ještě rezervy.

Doufám, že moje bakalářská práce bude přínosem nejen pro mě samotnou, ale může se stát také inspirací pro kolegyně, které by chtěly zatraktivnit oblast literárně dramatického působení na rozvoj dětské osobnosti svých svěřenců v mateřské škole.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Charakteristika mateřské školy (dále jen MŠ) Vodňany (Smetanova 204)

Motto MŠ zní:

„Nemůžeme dělat velké věci, ale jen malé věci s velkou láskou.“

Mateřská škola se nachází v klidné části města. Hlavní budova byla postavena již v padesátých letech minulého století. V budově jsou 4 třídy. Každá třída má svoji šatnu, sociální zařízení a ložnici. Ve druhém podlaží je velká víceúčelová místnost, která slouží jako tělocvična a svoji roli hraje i při konání kulturních událostí (divadlo, besídka, karnevaly apod.). Součástí mateřské školy je přízemní pavilon montovaného typu, který byl postaven v sedmdesátých letech minulého století a vznikl z potřeby navýšení kapacity školy. Zde jsou 3 třídy, z nichž dnes jedna slouží jako ložnice. Nachází se zde společná jídelna, společné sociální zařízení, šatny a kabinety. Škola má k dispozici dostatečně velkou školní zahradu se 6 pískovišti a herními prvky pro sportovní aktivity dětí. Součástí zahrady je i dopravní hřiště. V mateřské škole jsou dostatečně velké prostory, které jsou moderně zařízeny. Samotné třídy jsou vybaveny hračkami a pomůckami, které jsou každoročně doplňovány a obnovovány. Každá třída má i své hrací koutky, které částečně umožňují soukromí dětí při volné hře. Ve třídách jsou televize s DVD přehrávačem, které jsou využívány pouze k výchovně vzdělávacím aktivitám. Dále jsou všechny třídy vybaveny CD přehrávači a magnetofony. Děti ve dvou třídách mají přístup k počítači. Třetí a čtvrtá třída má společnou „velkou místnost“, kde mohou cvičit, tančit apod. Každá třída má vlastní šatnu, kterou zdobí nástěnky s dětskými výtvarnými pracemi. Nástěnky s dětskými výtvary se nacházejí i na chodbách školy. Stejně tak jako ve třídách doplňuje škola vybavení i pro školní zahradu (koloběžky, tříkolky, herní prvky). Interiér MŠ působí velmi příjemným a estetickým dojmem.¹

---

¹ Srov. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Mateřská škola Vodňany, Smetanova 204. s. 2-3.

1.1 Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Pedagogové z MŠ Smetanova při své práci vycházejí z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Rámcové cíle v úrovni obecné, které pedagogové sledují, je snaha rozvíjet dítě, jeho učení a poznání, osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost, získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí. Hlavními vzdělávacími cíli MŠ je schopnost poznávat a učit se stále něčemu novému. Zvědavost dětí může být tou pravou motivací pro získávání nových informací. Další cíle jsou zaměřovány na schopnosti získat přiměřené sebevědomí a morální hodnoty, umět se samostatně rozhodovat, prosadit se v běžných situacích. Dítě se má učit úctě k životu, k lidským hodnotám a má mít schopnost být empatický a umět komunikovat s ostatními lidmi, pomáhat jim. Cílem je také, aby dítě dokázalo dodržovat pravidla, tvořivě vyjádřit své prožitky – mít představitivost. Neméně důležitým cílem je snaha o samostatné myšlení dětí ve smyslu umět si vybírat a nést za svou volbu odpovědnost, tím i kriticky myslet, rozpoznávat problémy a řešit je. Cílem, který hraje významnou roli v životě dítěte a v jeho budoucím životě, je umět si vytvářet zdravé životní návyky a postoje.

„Záměrem předškolního vzdělávání je rozvíjet každé dítě po stránce fyzické, psychické i sociální a vést je tak, aby na konci svého předškolního období bylo jedinečnou a relativně samostatnou osobností, schopnou (kompetentní, způsobilou) zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny (zejména v prostředí jemu blízkém, tj. v prostředí rodiny a školy), a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně očekávají. V souladu s novými principy kurikulární politiky, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představují Národní program vzdělávání (NPV) a Rámcové vzdělávací programy (RVP). Zatímco NPV formuluje požadavky na vzdělávání, které jsou platné v počátečním vzdělávání jako celku, RVP vymezují závazné rámce vzdělávání pro jeho jednotlivé etapy (pro předškolní, základní, a střední vzdělávání). Školní úroveň představují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle nichž se uskutečňuje vzdělávání na jednotlivých školách. Školní vzdělávací program si vytváří každá škola podle zásad

stanovených v příslušném RVP. RVP PV pracuje se čtyřmi cílovými kategoriemi: stanovuje cíle v podobě záměrů a cíle v podobě výstupů, a to nejprve v úrovni obecné a následně pak v úrovni oblastní. Konkrétně se jedná o tyto kategorie:

- *rámcové cíle* - vyjadřující univerzální záměry předškolního vzdělávání
- *klíčové kompetence* - představují výstupy, resp. obecnější způsobilosti, dosažitelné

v předškolním vzdělávání

- *dílčí cíle* - vyjadřují konkrétní záměry příslušející té které vzdělávací oblasti
- *dílčí výstupy* - *dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty, které dílčím cílům odpovídají*

odpovídají

Pro předškolní vzdělávání jsou za klíčové kompetence považovány:

- *kompetence k učení*
- *kompetence k řešení problémů*
- *kompetence komunikativní*
- *kompetence sociální a personální*
- *kompetence činnosti a občanské.*²

1.2 Osobnost pedagoga

Výchovu dětí formuje mnoho činitelů. Největší podíl připadá rodině, dále škole, kamarádům a dalším různým lidem, s nimiž děti přicházejí do kontaktu. Vedle rodiny má na výchově a vzdělávání významný podíl pedagog. K prvnímu vzájemnému setkání mezi pedagogem a žákem dochází v mateřské škole. Mateřská škola je významnou společenskou institucí pro předškolní vzdělávání dětí, pro jejíž práci jsou stanoveny obecné cíle a úkoly a vymezeny určité činnosti. Vývoj naší společnosti ovlivňuje vztahy mezi lidmi, mezi dospělými a dětmi. Tyto změny ovlivňují také vztahy mezi pedagogy, zákonnými zástupci, společností a jejími institucemi. Učitelky dostaly pro práci s dětmi v mateřské škole více volnosti, ale to s sebou přineslo i větší míru odpovědnosti (v rámci této instituce) za vývoj dítěte. Učitelka mateřské školy realizuje celou řadu rozmanitých činností ve složité síti sociálních vztahů vzájemně se ovlivňujících. Učitelky musí ovládat různé dovednosti, z nichž se jako nejdůležitější jeví profesní dovednosti sociálně psychologické. Základem pro optimalizaci působení mateřské školy

---

² SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. s. 11-14.

ve prospěch rozvoje dítěte, ve prospěch spolupráce rodiny a mateřské školy, jako i ve prospěch profesní spokojenosti učitelky je jejich osvojování a rozvíjení. Profesní dovednosti jsou určovány také profesními vztahy, do kterých učitelka vstupuje. Zvládnutí složitých sociálních vztahů je základem pro vytváření bezpečného prostředí jak pro děti, tak pro samotného pedagoga. Hlavní rovinu sociálních vztahů v mateřské škole tvoří interakce učitelky a dětí, k jejímuž zvládnutí jsou na učitelky kladeny vysoké nároky a neustále se rozvíjející profesní požadavky. Vztah mezi učitelkou a dítětem se opírá o celou škálu poznatků, ale jejich interakce je specifická. Dospělá osoba (pedagog) je pro dítě předškolního věku jednoznačnou autoritou, dítě přijímá její názory nekriticky, jak mu jsou předkládány. Pedagog je pro dítě vzorem i modelem chování a reagování. Samotnou kapitolu tvoří vztahy mezi učiteli a zákonnými zástupci. Mnohdy právě tato část je v práci učitelek velmi náročná a ony se bezpečněji cítí ve vztazích se svěřenými dětmi. K nejistotě v jednání s rodiči přispívá také stále se měnící legislativa a touha rodičů po uplatňování svých práv.³

Přehled hlavních skupin profesních dovedností

- *Oborové a metodické profesní dovednosti*
- *Speciálně výchovné a diagnostické profesní dovednosti*
- *Sociálně psychologické profesní dovednosti*

Mezi sociálně psychologické dovednosti učitelky mateřské školy patří:

- *Akceptování osobnosti dětí, rodičů, kolegů*
- *Autenticita projevů učitelky ve vztahu k sociálním partnerům*
- *Empatie k jednotlivému dítěti i k celé skupině, rodičům, kolegyním*
- *Naslouchání*
- *Odlišování prožitků a pocitů od úvah, úsudků a názorů u sebe i ostatních*
- *Orientace na konkrétní situace*
- *Podporování sebekontroly a seberegulace u sebe i dětí*
- *Porozumění neverbálním projevům jedince*
- *Respektování a tolerování odlišného pohledu na projevy interakcí*
- *Rozvíjení sebedůvěry a sebejistého vystupování*
- *Umění pochválit*
- *Zpětná vazba v profesních sociálních vztazích*

---

³ Srov. GILLERNOVÁ, I. MERTIN, V. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. s. 21-24.

- *Zvládání konfliktních situací*⁴

2 Vývojová charakteristika dané věkové skupiny – dětí předškolního věku

V biologickém pojetí se uplatňuje názor, že dětství začíná dnem zrození dítěte a trvá až do období puberty, která je typická pro věk 12 – 14 let. Nový názor, který je prosazován v současné vědě, je, že z biologického hlediska je nutno zařazovat počátek dětství již do prenatálního období (čas před narozením dítěte). Ta vychází ze zjištění moderní vědy. Moderní věda zastává stanovisko, že lidské embryo již od prvních týdnů své evoluce reaguje na různé impulsy, které na něho působí v těle matky. Zmíněnými impulsy mohou být: vliv hudby, řeč matky a jiných lidí na reagování embrya.⁵

Růst a vývoj u dětí předškolního věku probíhá na základě automatismu, tj. mechanické činnosti. Je nutno zohlednit vývojové zvláštnosti, které jsou typické pro věkovou skupinu 3 – 6 let, a je důležité tyto děti respektovat a přiměřeně rozvíjet. Vývoj v tomto období probíhá nerovnoměrně, jelikož u některých jedinců může v některých obdobích progresivně gradovat, naopak v jiném období může vývoj zpomalovat. Je důležité, aby u každého jednotlivého dítěte byly respektovány individuální vývojové zvláštnosti.⁶

Pro období dítěte předškolního věku je typická hra. Dítě si pomocí hry či her zdokonaluje činnosti, které využije pro svůj život. Hra přináší dětem především radost, rozvíjí tvořivost a podnikavost. Z psychologického hlediska je pro děti předškolního věku nejzásadnější vnímání. Vjem zajišťuje přímý styk se skutečností. Vjem tak zůstává, ale ještě není zcela přesným odrazem skutečnosti. V tomto období je velmi důležité sluchové vnímání. Jak se dítě postupně vyvíjí, tak přesněji dokáže rozlišovat zvuky, které působí na jeho sluchové orgány. Význam sluchového vnímání je důležitý především v oblasti vývoje řeči. Pro předškolní věk je typický velmi intenzivní rozvoj myšlení a řeči. To, jak se řeč rozvíjí, je závislé na stimulaci a také na prostředí, které dítě obklopuje a ovlivňuje. Následkem nestimulace může být menší slovní zásoba, horší porozumění čtenému textu, menší schopnost rozlišovat jemnější jazykové rozdíly,

---

⁴ Srov. Tamtéž, s. 26.

⁵ Srov. PRŮCHA, J. KOŤÁTKOVÁ, S. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. s. 28.

⁶ Srov. TOMÁŠOVÁ, A. *Mateřskou školou ke školní připravenosti*. s. 25.

neschopnost vytvořit rým, dítě nedokáže vyhledávat synonyma – slova stejného významu či homonyma – slova souzvučná. Vhodným pomocníkem a zprostředkovatelem, jak zabránit těmto následkům nestimulace, může být literatura, a to jak próza, tak i poezie. Důležitost je kladena na věk dítěte, to znamená, aby byla vybírána vhodná literatura s ohledem na věkovou skupinu. Jedině tak může literatura splnit své poslání. Zásadní jsou také smysly dítěte – co dítě nepozná smysly, nedokáže zobecnit, proto hlavním znakem myšlení dítěte předškolního věku zůstává konkrétnost a názornost.⁷

2.1 Vývoj základních schopností a dovedností

Hrubá motorika u tříletého dítěte by měla být zásadní např. při chůzi po schodech, kdy dokáže střídat nohy. Mělo by umět postavit most minimálně ze tří kostek a dokázat navlékat korálky. Samozřejmostí tříletého dítěte, které navštěvuje mateřskou školu, je zvládnutí hygienických návyků. Čtyřleté dítě by mělo umět vydržet stát delší dobu na jedné noze. Děti v tomto věku kreslí postavu člověka, která připomíná hlavonožce. V tomto věku by mělo dítě znát základní barvy. Mezi 5. – 6. rokem je věk dítěte považován za optimální dobu, kdy dokáže zvládnout základní pohybové aktivity. Děti mají vztah k různým činnostem a projevují o ně zájem, např. umí jezdit na kole, skládají puzzle či jiné náročnější skládky. Kresba lidské postavy už nevypadá jako hlavonožec, ale má už více částí. Co se týče řeči, měly by pětileté děti ovládat správné pády, osoby a časy. V těchto letech se zpřesňuje hrubá i jemná motorika. Pohyby dítěte jsou lépe koordinovány. Šestileté dítě již dokáže dobře nakreslit lidskou postavu, ale umí nakreslit i domy, auta, květiny, stromy. Řada dětí v tomto věku umí počítat do deseti a umí či dokonce napíše některá písmenka a číslice. Ti šikovnější si dokážou zavázat tkaničky na botách.⁸

2.2 Socializace

V mateřské škole se dítě poprvé dostává do větší sociální skupiny, která je pro něho neznámá. Role učitelky spočívá ve snaze o zapojení či začleňování dětí do početnější skupiny. Její pomoc spočívá v doprovázení dětí při osvojování si prosociálního chování a jednání. V tomto případě probíhá proces socializace. Právě pobyt v mateřské škole se

---

⁷ Srov. LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. s. 100-102.

⁸ Srov. LANGMEIER, J. KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. s. 88-89.

považuje za jeden z prvních kroků v socializaci dítěte. Mateřská škola je místo, kde se uplatňují společenská pravidla v interakci mezi dospělými a dětmi.⁹

Jedním z cílů, které si mateřská škola ve Vodňanech stanovuje ve svém Školním vzdělávacím programu, je sociální gramotnost, která je spojena s procesem socializace. Cílem je především podpora sociálních a společenských návyků, postojů a gramotností. Do vzdělávací práce jsou zařazovány činnosti podporující sebeuvědomování, sebeovládání, kooperaci ve skupině, participaci na společných úkolech, respektování pravidel a navazování sociálních kontaktů. Dítě je vedeno k respektování předem domluvených pravidel, k tomu, aby dokázalo ovládnout a elementárně regulovat své chování, dále aby umělo vyjádřit svůj názor, dokázalo spolupracovat a být dobrým partnerem při hře a zařadit se do skupiny vrstevníků.¹⁰

Dítě se začleňuje do skupiny a zaujímá zde určité postavení. Postavení ve smyslu sociální role předškoláka. Dostává se mu zde možnost osvojit si způsoby chování a jednání spojené s touto rolí, uplatňuje tím sociální interakci a komunikaci. Oblast fyzického vývoje je u každého dítěte předškolního věku jiná. Toto období se vyznačuje vysokou pohybovou aktivitou, která se věkem snižuje. Některé děti jsou aktivnější a jiné naopak nemají potřebu se aktivněji pohybově zapojovat. Je to ovlivněno endogenními faktory, kterými mohou být např. vrozené dispozice či syndrom ADHD. Vliv na aktivitu dětí mohou mít i exogenní faktory. Jedním z exogenních faktorů může být výchovné působení rodiny.¹¹

2.3 Školní zralost

Je nutno zmínit se i o školní zralosti, jelikož školní zralost nepochybně souvisí s vývojem dítěte a je velmi důležitá pro vstup dítěte do základní školy. Školní zralost je stádium vývoje tělesných a duševních vlastností dítěte, které jsou nutnou podmínkou pro zvládnutí role žáka v 1. třídě základní školy. Školní zralost v „pedagogicko – psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Psychologové zdůrazňují, že pojem školní zralost akcentuje aspekt biologický, tj. vnitřní, který vychází z dispoziční složky dětského organismu a z procesu zrání. Na základě toho byly zkonstruovány

---

⁹ Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. s. 277.

¹⁰ Srov. Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. *Mateřská škola Vodňany, Smetanova 204*. s. 16.

¹¹ Srov. TOMÁŠOVÁ, A. *Mateřskou školou ke školní připravenosti*. s. 27-34.

diagnostické testy měřící úroveň školní zralosti.“¹² Pokud dítě dostatečně nesplňuje tyto úrovně či u dítěte dochází k nerovnoměrnému vývoji, doporučuje se rodičům vyšetření v některé pedagogicko – psychologické poradně. V této poradně se dítě vyšetří pomocí standardizovaných testů, které pomohou s diagnostikou dítěte, zda je zralé k nástupu do 1. třídy základní školy.

3 Estetická výchova

S mravní výchovou v MŠ souvisí i oblast estetické výchovy. Estetická výchova učí děti pozorně vnímat, chápat a citově prožívat umělecká díla a krásu v životě i v přírodě, seznamovat je s přístupnými uměleckými díly, formovat jejich vkus a obohacovat jejich citový život. Literárně dramatická výchova je esteticko-výchovné působení na děti, jejímž cílem je naučit děti vnímat, prožívat, hodnotit a tvořit krásno. Při prohlížení knih na děti nejvíce působí výtvarná forma, a to zejména ilustrace, které vyprávějí příběh. Zasluhou výtvarných jevů děti poznávají nová slova, která aktivně používají. Estetická výchova, která je literárně dramatické nadřazena, vede dítě k vnímání krásy v umění i v okolním prostředí. Díky výtvarné stránce děti projevují větší zájem o knihy.¹³

Slovo literárně ve složenině znamená literární, tedy týkající se literatury. Slovo dramatický je přídavným jménem slova drama, které označuje literární druh předvádějící příběh přímou řečí jednajících postav, divadelní hru, zvláště vážnou. Literatura i dramatická hra staví na prožitku, při němž děti získávají informace o světě. Cíle obou částí slovního spojení jsou propojeny a jejich společným tématem je rozvoj osobnosti, fantazie, citlivého vztahu k lidem, věcem a k umění. Mezi divadelní hrou a hrou dítěte existuje vzájemná souvislost. Dítě cítí potřebu hry, která přispívá k jeho tělesnému rozvoji. Hra je jeho vyjadřovacím prostředkem, zábavou i motivací. Dítě se při hře zbavuje vnitřního napětí, objevuje novým způsobem sebe i okolní svět. Pro dramatickou výchovu v mateřské škole je nutné využít spontánnost dětského projevu a využít ho pro vyjádření sebe sama. Dítě nerozlišuje mezi zdáním a skutečností, za pomoci divadla si bude moci tento rozdíl uvědomit.¹⁴

---

¹² PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J. *Pedagogický slovník.* s. 304.

¹³ Srov. HAZUKOVÁ, H. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání.* s. 126.

¹⁴ Srov. MÉGRIEROVÁ, D. *100 námětů pro dramatickou výchovu.* s. 11-12.

3.1 Informatorium školy mateřské

Nutnost výchovné péče od nejtělejšího věku je zmiňována už v díle Informatorium školy mateřské od Jana Amose Komenského. Jan Amos Komenský byl posledním biskupem Jednoty bratrské. Proslavil se nejen jako významný pedagog, ale byl zároveň jedním z největších českých myslitelů, filosofů a spisovatelů. Toto dílo, které vzniklo v polském Lešně r. 1632, pojednává o výchově a vzdělávání dětí v předškolním věku. Je zde zdůrazněn význam výchovy v prvních letech života pro celý další vývoj člověka, a tím začleňuje předškolní výchovu do celé výchovné soustavy. Komenský výchovu nejmenších považuje za první stupeň zúšlechťení člověka. Dílo je rozděleno do sedmi částí.

Je samozřejmě ovlivňováno náboženskými úvahami, neboť ve zbožnosti hledal Komenský základ pro rozvoj osobnosti i celé společnosti s ohledem na jeho dobu, ve které žil. Hned v druhé části Komenský mluví o duši a myslí, o které má být pečováno na prvním místě. „*I člověk tedy, jaký v životě svém celý věk býti má, takový se hned, jak se tělo a duše jeho v něm začne, formovati musí.*“¹⁵ Ve čtvrté kapitole najdeme myšlenky k našemu tématu literárně dramatická výchova. Komenský říká, že jazyk se formuje a brousí gramatikou, rétorikou a poetikou. V této kapitole ale mluví o povinnosti rodičů rozvíjet tuto oblast u svých potomků. Člověk se od zvířat odlišuje rozumem a řečí, proto by děti měly mít řeč co nejvybroušenější. Základem pro správný rozvoj řeči je i správná výslovnost. Začátky rétoriky Komenský odvíjí od začátku používání gest. Ve třetím roce se pak přidává výraz tváře a nakonec se zdokonaluje a rozvíjí řeč výukou různých jazykolamů, říkanek, písniček, kterými si děti procvičují jazyk. Jakmile se dítě naučí řeč, začíná rozvíjet smysl pro harmonii a rytmus. A jsme vlastně u dětské poezie. Zajímavé na díle Komenského je důraz, který klade na výchovu rodičů, kterou mají svým dítkám vštěpovat od narození a před nástupem do školky. V současnosti mnoho rodičů předává zodpovědnost za výchovu mateřským školám.¹⁶

3.2 Divadlo

V dnešní době je dítě v mateřské škole seznamováno s divadlem. Divadlo je především určené lidem a lidé si ho také před tisíci lety vymysleli. Někteří odborníci

---

¹⁵ KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. s. 13.

¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 13-16.

přes historii divadla se domnívají, že první známky divadla vycházejí již z pravěku. Kunsthistorikové vidí divadlo v loveckém maskování a v loveckém tanci. Tento názor je spojený s chováním pravěkých lidí, kteří se při lovu zvěře chovali nebo spíše napodobovali chování a pohyby lovné zvěře. Důvodem tohoto chování bylo přiblížit se co nejvíce ke své oběti. Toto tvrzení se může zdát směšným z pohledu současného, ale zřejmě se tito historikové domnívali, že pravěcí lovci při napodobování zvěře byli vybaveni určitou dávkou hereckého talentu. To vše lze vyčíst z pravěkých vykopávek a zejména z obrázků, kterými byly vymalovány jeskyně. Více než za kolébku divadla v pravěku lze považovat antické Řecko. Divadlo se hrálo při různých oslavách, zejména při oslavách na počest Dionýsa, boha vína, úrody, plodnosti a veškerého veselí. Římané tomuto bohu říkali Bakchus. Oslavy na počest Bakcha se nazývaly bakchanálie. Při příležitosti jedněch bakchanálií bylo představeno v Athénách světu divadlo. Bájný otec divadla Thespis uvedl své hry a zároveň před publikum diváků vystoupil i první herec. Divadlo bylo vnímáno jako součást umění. Většinou se hrálo na ulicích a posléze se divadlo začalo stěhovat do takzvaných amfiteátrů. Tato divadla byla schopna pojmout až 36 tisíc diváků. Ze známých autorů mohu jmenovat Aischyla, který je považován za otce řecké tragédie. Dalším řeckým autorem, který nechal přistoupit ke dvěma hercům i třetího herce, byl Sofoklés a třetím, také velmi známým a plodným autorem, byl Euripidés. Z antického Říma si dovoluji připomenout slavného dramatika Tita Maccia Plauta, jehož díla ovlivnila vývoj moderní evropské veselohry. Dodnes se na světových jevištích hrají hry starořeckých a starořímských autorů. Můžeme tedy s jistotou konstatovat, že antické divadlo dalo směr evropské dramatice.¹⁷

3.3 Význam divadla

Divadlo je umění komplexní – zasahuje všechny smysly prostřednictvím živého obrazu a jazyka. Ve vyprávěné pohádce se prostřednictvím řeči vyjádří vše, ale v divadle k tomu přispívá scéna, herec, rekvizity, dialog, gesto, odstín hlasu a toto vše je názorné. Divadlo můžeme využít ve všech oblastech rozumové výchovy na MŠ: při seznamování dětí s okolím, s předměty a jejich vlastnostmi, se životem, s živou a neživou přírodou i k rozvoji mateřského jazyka. Divadlo má všechny předpoklady k tomu, aby pomáhalo

---

¹⁷ Srov. VOLF, V. *Dramatická výchova: V pěti dějstvích s Hamletem*. s. 74-76.

k jazykové výchově, ke správné výslovnosti a zároveň rozvoji poznání, neboť dává dětem poznatky současně s mluveným slovem. Proto je nutné, aby řeč na divadle byla čistá, krásná a přitom prostá a srozumitelná, tak aby dětem mohla být vzorem. Dětské divadlo je však i mnohostranným výchovným prostředkem. Získávají-li se děti pro hru, učí se aktivnímu tvoření, jsou vedeny k tomu, aby uměly používat a přetvářet získané poznatky, aby přemýšlely a vyhledávaly své vlastní cesty a aby se snažily svoje myšlenky a snahy realizovat. V MŠ je dětem dáváno dostatek příležitosti a jsou jim kladeny základy, na které pak může základní škola dobře navázat.

3.4 Loutkové divadlo

K všestranné výchově dětí předškolního věku velmi významně přispívá zejména loutkové divadlo. Rozšiřuje jejich poznání, pomáhá vytvářet kladné volní charakterové vlastnosti

a citové vztahy, a to především vztahy kolektivní. Přispívá k radostnému životu dětí, a právě tímto radostným citově bohatě působícím charakterem je významným prostředkem výchovy morálních a estetických citů dětí. Jeho velká přednost je v tom, že divák vnímá současně více smysly – zrakem a sluchem. Zážitek, který si dítě z divadla odnáší, doznívá v chování a jednání dítěte. Práce s loutkou v MŠ má své zvláštnosti, které určují její charakter. Rozdíl vyplývá z prostředí, v němž se hraje, z diváka, pro něhož se hraje, a z osoby hrající. Práce s loutkou vkládají učitelky do svého programu tehdy, chtějí-li zesílit či upoutat zájem dětí o sledovaný jev. Loutka upoutává jejich pozornost, vzbuzuje jejich zájem a soustředěnost. Pomocí loutky učitelka hravou formou umožňuje dětem zvládat stresové situace, které mohou ve třídě nastat, vytváří radostnou náladu i při plnění požadavků některých neoblíbených činností. Loutkové divadlo může ovlivnit i výtvarnou výchovu jiným způsobem, a to tak, že u dětí vyvolává touhu výtvarně ztvárnit své zážitky.

Zvláštnosti práce s loutkou vidí učitelky v MŠ především v kolektivu dětí – diváků, v respektování jejich individuálních a věkových zvláštností a ve způsobu využití práce s loutkou ve výchově vzdělávací práce školy. Výhodou loutkového divadla v MŠ je skutečnost, že je zde přesně vymezený věkový stupeň diváků, takže se může diferencovat hra pro jednotlivé věkové kategorie, to znamená věk od tří do šesti let. Také forma hry i způsob, jak je v MŠ využito, se volí podle stupně vyspělosti diváků. Jsou to např. výstupy, které přibližují zaměstnání nebo které učitelky vkládají do

denního programu, cítí-li, že je to v dané situaci vhodné a účelné. Od výstupu s jednou loutkou se přechází k jednoduchým scénkám, při nichž se užívá dvou, později i tři loutek. Délka představení nemá přesáhnout maximální dobu, po kterou se dítě určitého věku dokáže soustředit. Využívání loutek tak významně přispívá k plnění úkolů mravní a estetické výchovy, zvláště též pro rozvíjení mravních a estetických citů. Mezi prvořadé úkoly patří vypěstování návyků slušného chování. Způsob zařazení a využití loutek při aktivitách v MŠ by měl vycházet z úkolu, který se sleduje v celkovém výchovném působení, tudíž i loutky se využívají jako prostředek záměrného působení na děti s cílem, který napomáhá především k rozvoji osobnosti.

Pedagogové velmi oceňují význam loutkového divadla v mateřské škole. V 80. letech byla dokonce řada učitelek z vodňanské mateřské školy zapojena do tehdejšího souboru lidové umělecké tvořivosti jak v práci pro dospělé diváky, tak i pro děti. Na přehlídkách Loutkářské Chrudimi v letech minulých nabývalo velkého významu loutkářství z MŠ. Sjezdy byly spojeny se semináři a dostávalo se jim i širokého mezinárodního ohlasu.

Mluvíme-li o kráse a zároveň o vlivu jevištní mluvy, nemůžeme opomenout formu veršovaného dramatického textu. Verš zvyšuje estetické působení hry, avšak vyžaduje vyspělejšího diváka. Předškolní děti nestačí sledovat veršovanou hru, proto se s ní děti v MŠ příliš často nesetkávají. V mateřském jazyce můžeme divadla využít k seznamování dětí s literaturou. Vhodně vybrané pohádky mohou být námětem k dramatizování. K zážitkům z divadla se dítě rádo vrací, obnovuje a přetváří si své dojmy, které se posléze odrážejí v napodobených hrách i v tvořivém úsilí při výtvarných činnostech.

3.5 Miloslav Disman

Mluvíme-li o dramatické výchově, musíme určitě zmínit jméno Miloslava Dismana (1904 -1981), divadelního a rozhlasového režiséra, dramaturga a pedagoga.

Vystudoval učitelství a v rámci své pedagogické činnosti založil dětské recitační kroužky. V roce 1931 založil rozhlasový dětský soubor. Soubor se stal stálým externím spolupracovníkem rozhlasu. Členy tohoto souboru byli také např. herci Josef Vinklář, Jiří Vala, Jana Hlaváčová, Alena Vránová, Václav Postránecký a další. Pro své kolegy pedagogy zpracoval publikaci zabývající se výhradně metodou dramatické výchovy. Kniha popisuje na 400 cvičení a her a jejich obměn a variant v přehledném

systematickém uspořádání. V publikaci shrnul své celoživotní poznatky a cílem vydání bylo předat své zkušenosti všem, kteří pracují na úseku dramatické výchovy v hudebních školách, v základních školách, v domech dětí, v dětských domovech i kdekoliv jinde. Kniha byla poprvé vydána už v roce 1976, ale i dnes po vypuštění některých výrazů poplatných době (např. pionýrská organizace apod.) slouží všem, kteří chtějí získat náměty pro práci s mládeží na poli dramatické výchovy.¹⁸

Miloslav Disman vychází ze systému Konstantina Sergejeviče Stanislavského ruského herce, divadelního režiséra, divadelního teoretika a pedagoga, který společně s V. I. Němirovičem-Dančenkem spoluzaložil legendární Moskevské umělecké akademické divadlo (MCHAT). Divadlo MCHAT představovalo velmi významné tvůrčí období jak v ruském, tak i ve světovém měřítku. On sám vytvořil svoji vlastní metodiku výchovy herců, která znamenala převrat v divadelní pedagogice.¹⁹

4 Uplatnění dramatické výchovy

Dramatická výchova se může uplatňovat ve třech základních formách. První forma, kterou uvádím, je uplatnění dramatické výchovy jako zájmové činnosti, a to zejména v základních uměleckých školách, v souborech a kroužcích. Skutečnost, která je společná pro zájmovou činnost, je ta, že účast je vždy dobrovolná, to znamená, že si ji účastníci sami zvolí. Tito účastníci většinou inklinují k divadelním a dramatickým produkcím a k osvojování příslušných dovedností i vědomostí. Druhou formou, kde se uplatňuje dramatická výchova, je školní dramatická výchova jako předmět, která může být povinná, nepovinná nebo volitelná. Dramatická výchova jako předmět může být zaměřená buď převážně k divadelním dovednostem a aktivitám, anebo výhradně k osobnostnímu rozvoji žáků, ale může také obojí spojovat. Třetí a poslední forma uplatnění dramatické výchovy je dramatická výchova jako učební metoda. Dramatické metody uplatněné ve výuce mohou existovat jako relativně samostatné učební celky, v nichž se uplatňují výhradně či převážně dramatické metody, jak tomu bývá zejména ve výuce humanitních předmětů na vyšších stupních škol, nebo se mohou uplatňovat v kombinaci s jinými předměty a metodami ve vzájemně vyvážených proporcích,

---

¹⁸ Srov. DISMAN, M. *Receptář dramatické výchovy*. 1976

¹⁹ Srov. Tamtéž.

a to zejména s výtvarnou, hudební, literární, pohybovou výchovou, ale i s jinými oblastmi vyučování jako je vlastivěda, prvouka, jazykové vyučování.²⁰

Dramatická výchova je obor, který vychovává kulturního člověka. Správné vedení dramatické výchovy vyžaduje odborně vzdělaného a motivovaného člověka. Dnes je již celá řada možností, jak vystudovat obor dramatická výchova. Kromě vysokoškolského studia je nabízena také celá řada akreditovaných kurzů. Existuje Sdružení pro tvořivou dramaturgii. Tento spolek s celostátní působností sdružuje více než 600 učitelů všech stupňů a typů škol, studentů středních a vysokých škol pedagogického a uměleckého zaměření, vedoucích dětských a středoškolských divadelních, loutkářských a recitačních souborů a dalších zájemců o dramatickou výchovu nebo některé její oblasti (školní dramatická výchova, divadlo hrané dětmi, loutkové divadlo hrané dětmi, dětský kolektivní nebo sólový přednes, dramaticko-výchovné metody užívané v jiných předmětech, při práci s handicapovanými atd.).

4.1 Úloha morálky v dramatické výchově

Celou dramatickou výchovou prostupuje morální výchova. Tato výchova je výchovou k vzájemným mezilidským vztahům, empatii a vzájemnému respektu. Přípravuje-li herec svoji roli, vychází z vnitřních zdrojů a na jejich základě pak dochází k vnějším projevům (mimika, gesta...). Dramatická výchova má vliv na rozvoj společenských kontaktů, na kulturu myšlení a řeči /logopedické vady dětí/, na etiku jedince i celého dětského kolektivu. Výsledkem dramatické výchovy by nemělo být samotné veřejné představení, ale právě proces vytváření, při němž dochází ke kultivaci mluvy a kultury chování. Jaké oblasti tedy u dětí rozvíjí dramatická výchova?

- soustředění pozornosti a uvolnění jako základ každé činnosti, učení i tvořivé hry
- smyslové vnímání
- paměť a představivost
- fantazie
- řeč
- citové prožívání
- ovládání své vůle a jednání

---

²⁰ Srov. MACHKOVÁ, E. *Jak se učí dramatická výchova: didaktika dramatické výchovy*. s. 192-202.

4.2 Dramatická výchova v MŠ

V mateřské škole je dramatická výchova využívána jako nástroj, jak uplatnit základní potřeby edukačního prostředí vzhledem k Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání. Prostředí, ve kterém se dítě nachází, se významně podílí na rozvoji osobnosti dítěte. Vlastní prožité či nabyté zkušenosti dětí předškolního věku jsou prostředkem k vzájemnému působení s kolektivem. Základem dramatu je nějaká situace, při které dochází k vzájemnému působení dětí při svém jednání. Dítě projevuje svou individualitu, současně získává sociální dovednosti v mezilidském jednání, získává v praxi informace o sobě prostřednictvím druhých. Proto také dramatická výchova slouží jako prostředek k výchově. Dítě spěje k cíli, ale cestou k němu je v průběhu tvůrčího procesu formována jeho osobnost. Z toho důvodu je nutné umožňovat dětem spoluúčast, plnou aktivitu, tvořivost, spoluúčast na vytváření dramatické hry a emocionální prožitek. Nácvik nějakého divadelního představení.

Rozdělení dramatické výchovy dle procesu tvorby

- *osobnostní rozvoj* - rozvoj sebeuvědomění, objevování sebe sama, uvolnění a soustředěnost, zlepšování pohybových dovedností a mluveného projevu
- *sociální rozvoj* - nácvik kontaktu a sociální komunikace /slovem i beze slov/, uvědomělé pozorné vnímání druhého, uvědomělé naslouchání, nácvik vnímání smyslu promluvy
- *dramatická hra* - vyjadřuje celistvé pojetí dramatické výchovy, jde o hru, která je založená na mezilidském kontaktu a komunikaci, různí jedinci se setkávají v různých situacích, v různých prostředích, působí na sebe vzájemně svými potřebami a postoji, žák je simulován více či méně do role, ve které přebírá svou novou sociální roli, a získává tak vhled do nezvyklých situací a pocitů hereckých partnerů

Dramatická výchova v sobě spojuje prvky literárního, výtvarného a hudebního umění. Její využití nabízí také motivaci dětí k četbě, a tím se dostáváme k literární výchově.

5 Literární výchova

Literární výchova v mateřské škole ve Vodňanech v sobě obsahuje tyto postupy:

- *předčítání knih bez jiné návaznosti* /např. pohádka před spaním/
- *předčítání jako motiv pro jiné aktivity* /prohlížení knihy, základní informace o spisovateli, práce s obsahem knihy, předvídání, domácí knihovnička.../
- *samostatné tvořivé aktivity* - přednes básniček, jednoduché činnosti s jazykovým materiálem, dramatizace textů/

Důležitým předpokladem úspěšného literárně výchovného procesu je správný výběr textu. Vybírá se z epických a lyrických textů.

5.1 Epické literární žánry

Mezi hlavní epické literární žánry patří:

- pohádka
- příběhová próza ze života dětí
- próza s přírodní tematikou a zvířecím hrdinou
- bajky

5.1.1 Pohádka

Pohádka je fantastický příběh o imaginárním světě, který se odehrává v neurčitém prostředí a funguje podle svého vlastního řádu. Příběh obsahuje nadpřirozené jevy, vládne

v něm spravedlnost a vítězí dobro nad zlem. V pohádce je přesně rozlišeno dobro a zlo. Pohádky dělíme na lidové a moderní autorské pohádky.²¹

Mezi oblíbené autory, jejichž texty jsou používány při práci v mateřské škole ve Vodňanech, patří: Karel Jaromír Erben (ČR), Božena Němcová (ČR), bratři Grimmové (Německo), Hans Christian Andersen (Dánsko), Oscar Wilde (Ir působící v Anglii, pohádka *Slavík a růže*), Lewis Carroll (Anglie, *Alenčina dobrodružství v říši divů a její pokračování Za zrcadlem a co tam Alenka našla*), Alan Alexander Milne (Anglie, *Medvídek Pú*), Jan Karafiát (ČR, *Broučci*) Karel a Josef Čapkovi (ČR), Josef Lada (ČR,

---

²¹ Srov. KÁDNEROVÁ, B. *Metodika literární výchovy v mateřské škole*. s. 27-41.

Mikeš, Bubáci a hastrmani), Ondřej Sekora (ČR, *Ferda Mravenec, Trampoty Brouka Pytlíka*), Jiří Wolker (ČR, *O komíníkovi, O milionáři, který ukradl slunce*), Vladislav Vančura (ČR, *Kubula a Kuba Kubikula*), František Hrubín (ČR, *Kráska a zvíře, Pohádky tisíce a jedné noci*), Jan Werich (ČR, *Fimfárum*), Milena Lukešová (ČR, *Jakub a babí léto, Bílá zima*), Otfried Preussler (Německo, *Malá čarodějnice*), Jacques Breuil (Francie, *Filipova dobrodružství*), Ezopovy bajky.

5.1.2 Příběhová próza ze života dětí

Příběhová próza ze života dětí patří v 2. polovině 20. století k nejfrektovanějšímu žánru dětské literatury. Zahrnuje v sobě různé žánry od povídky až po román. Zobrazuje autentický psychický i sociální svět dítěte, které vystupuje jako hlavní hrdina příběhu. Dětský hrdina má zásadní význam pro pochopení literárního díla. Vůči čtenáři je rovnocenným partnerem, stává se často jeho morálním vzorem, čtenáři postavou velmi blízkou, postavou seberealizační. Ze sociálně závažných funkcí jmenujme humanizaci, socializaci, adaptaci dítěte na nové prostředí, asimilaci s realitou a identifikaci. Vztahy k rodičům, přátelům a společnosti, srovnávání jednání literárních hrdinů s osobními zážitky jsou hlavní znaky této oblasti tvorby. Mezi neznámějšími autory jmenujme Bohumila Říhu (ČR, *Honzíkova cesta, O letadélku Káněti*), Frantu Župana vlastním jménem Františka Procházku (ČR, *Pepánek nezdar*), Josefa Věromíra Plevu (ČR, *Malý Bobeš*) Eduarda Petišku (ČR, *Martínkova čítanka a dvě klubička pohádek*), Ilonu Borskou (ČR, *Mirka s Jirkou sami doma*), Františka Nepila (ČR, *Pět báječných strýčků*), Zdeňka Svěráka (ČR, *Tatínku, ta se ti povedla*), Markétu Zinnerovou (ČR, *Tajemství proutěného košíku*), Astrid Lindgrenovou (Švédsko, *Děti z Bullerbynu*), Cécile Aubryovou (Francie, *Bella a Sebastián*), Roalda Dahla (Velká Británie, *Karlík a továrna na čokoládu*).²²

5.1.3 Próza s přírodní tematikou

Próza s přírodní tematikou je vymezena tématem, určuje oblast čtenářů podle zájmu, méně podle věku. S přírodními motivy se člověk setkává i v jiných žánrech. Už v předčtenářském věku se děti setkávají s přírodními motivy v řadě obrázkových knih a leporel, které vedou k poznávání okolního světa a jeho obyvatel. Vedle zážitkovosti se

---

²² Srov. URBANOVÁ, S. ROSOVÁ, M. Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež - antologie). s. 124-130.

v přírodní próze zvýrazňuje i poznávací složka. Jedinečný zájem o přírodu je patrný v dílech Jaromíra Tomečka (ČR, *Vuř se směje, Lovy beze zbraní*), dalšími autory jsou Jan Karafiát (ČR, *Broučci*), Rudolf Těsnohlídek (ČR, *Liška Bystrouška*), Josef Zeman (ČR, *Dobrodružství veverky Zrzečky*).²³

5.1.4 Bajky

Bajky jsou příběhy, které vznikaly už v době starověku. Mají veršovanou nebo prozaickou podobu. Hlavními hrdiny jsou zvířata, která mluví a chovají se jako lidé. Příběhy obsahují životní pravdy, které jsou platné i v dnešní době. Bajka zpravidla obsahuje mravní ponaučení. Ezopský typ bajek se odlišuje od orientálních bajek indických (*Bidpaj*) zvláště tím, jak jsou proměněny relace mezi člověkem a zvířetem. V evropské literatuře se preferuje schopnost bajky přesáhnout zvířecí svět do lidských vztahů (zejména formou alegorie), v indické bajce převládá pozice sebevyjadřovací, zvířata žijí stejně jako lidé. Ve Francii v 17. století žil významný spisovatel Jean de la Fontaine. Inspiraci čerpal od Ezopa. Jeho nejznámější bajka se jmenuje *Havran a lišák*. Také Rusko má svého bajkáře – Ivana Andrejeviče Krylova. Ten žil v 19. století. Svě bajky psal ve verších. U nás v Čechách musíme zmínit Jiřího Žáčka, který kromě bajek píše celou řadu básní pro děti. Krásnou knihu s ilustracemi Heleny Zmatlíkové napsal O. Syrovátka s názvem *Bajky a říkanky pro nejmenší*. Oldřich Syrovátka čerpal náměty z Ezopových a La Fontainových bajek.²⁴

5.2 Literatura lyrická - poezie pro děti

Vhodným vstupem do literatury jsou lidová říkadla. Většinu z nich se děti naučí zpaměti a mohou je říkat kdykoliv a kdekoliv. Jsou přípravou na recitaci básní i dramtizaci pohádek a jiných textů. Při přechodu k autorským básním musíme pro děti vytvořit vhodnou atmosféru pro jejich vnímání, např. prohlížením obrázků, poslechem hudby. Musíme děti zaujmout a nadchnout je pro báseň. Postupujeme od jednoduchých textů ke složitějším, přihlížíme k věku a vyspělosti dětí. Aby dítě mohlo přednášet, musí dobře porozumět textu básně. Děti učíme správně vyslovovat a přednášet se smyslem pro obsah. Pro nácvik ponecháme dětem dostatek času. Lidová poezie má v předškolním období důležité postavení. Dítě prostřednictvím lidové poezie navazuje

---

²³ Srov. Tamtéž, s. 213-215.

²⁴ Srov. Tamtéž, s. 119-120.

přímý kontakt s okolím. Dětský folklor a lidová poezie v tvorbě pro děti se odrazila v dílech kněze, literárního kritika a básníka Karla Aloise Vinařického. Snad pro nikoho nebudou neznámé texty, jakými jsou *Ivánku náš či Tluče bubeníček...*²⁵

V současné době mají pedagogové nepřehledné množství literárních textů, které mohou využívat při práci s dětmi. Po uvolnění po sametové revoluci se objevili noví, dosud zakazovaní autoři, bohatá nabídka je i v zahraniční literatuře. Ze spisovatelů, kteří nemohli psát v době komunistické normalizace, jmenujme ty nejznámější: Jiří Havel (*Barbánek*), Pavel Šrut (*Kočičí král*), Jiří Kolář (*Enšpígl*), Hermína Franková (*Čarodějnička na koštěti*), Karel Šiktanc (*Královské pohádky*), Oldřich Mikulášek (báseň *Pohádka o brněnském krokodýlovi*) a Jan Werich (*Fimfárum*).

6 Metody literární a dramatické výchovy

Než-li se začneme zabývat samotnými metodami dramatické a literární výchovy, bylo by vhodné si blíže vysvětlit pojem metody. Metody jsou „*záměrné a systematické způsoby, postupy a prostředky, které směřují k výchovnému cíli.*“²⁶

6.1 Metody literární výchovy v MŠ

Pedagog mateřské školy hraje velmi důležitou roli. Jeho práce spočívá ve vhodném výběru přednesu a metodické schopnosti, díky které nabízí dítěti možnost vnímat a poznávat literaturu, což vede u dítěte k navazování citového vztahu s touto naukou. Jinými slovy řečeno – dítě, které neumí samo číst, je odkázáno na výběr dospělého, který se rozhoduje na základě svých metodických schopností.

Lidová slovesnost

Velmi významně se dá metodika uplatnit v oblasti lidové slovesnosti, která v naší kultuře zastupuje zvláště důležité místo. Pro malé děti je zdrojem něčeho, co se po mnoho generací stále opakuje a přetváří do různých podob, ať už se jedná o básně či prózu. Z nepřehledného množství zdrojů lidové slovesnosti těžíme i dnes. Dle jakých pravidel lze v MŠ vybírat z lidové slovesnosti? Vhodné je vybírat takové zdroje, při kterých se děti budou učit poznávat skutečné hodnoty. Důraz je kladen na zaměřování projevů lidové slovesnosti, kde se vyskytuje boj dobra a zla, spravedlnosti

---

²⁵ Srov. Tamtéž, s. 7.

²⁶ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. s. 122.

a svobody. Hrdinové vyjadřující tyto projevy vzbuzují u dětí pozitivní náklonnost, díky níž je schopno aktivně se zapojovat svými city do příběhu. Nezapomínají se vybírat ani díla komická, která u dětí pěstují smysl pro humor. Zásluhou lidových říkadel, hádanek, přísloví a rozpočítadel je rozvíjen smysl pro rytmus a rým, tím dochází k dalšímu rozvoji schopností, a to zejména citu pro verš. Uvedení veršů do tvorby pro děti jsou jednou z podmínek kvalitní metodické práce v tomto oboru. Verše by se měly vyskytovat vždy v jasných situacích, při kterých je zapojována citová vnímavost a poznávací činnost dítěte. Pedagog, který na dítě působí v této oblasti, by měl oplývat vlastním citem či vztahem k poezii, tudíž by měl být i schopen poezii kvalitně reprodukovat. Každá učitelka v MŠ by měla mít v zásobě verše, které může kdykoliv použít. Příležitostí, kdy lze veršů použít, je mnoho. Přednášet lze na vycházce, při hře, před usnutím.²⁷

Pohádky

Mezi základní útvary, se kterými se děti v MŠ setkávají, jsou pohádky. Pohádky pomáhají dětem rozeznávat okolní svět, ve kterém žijí. Děti chápou pohádkový příběh jako odraz skutečnosti, který jim dává možnost nahlédnout, vyzkoušet a hlavně lépe pochopit tento svět. Prostřednictvím pohádky se děti dostávají do kouzelného a poetického světa fantazie. Situace, která vychází z pohádkového příběhu, se může stát příkladem toho, jak by dítě reagovalo v běžném životě. Zásluhou pohádek se děti učí, jak popisovat a vyprávět příběh, a tím se podporuje rozvoj jejich vyjadřovacích schopností. V této oblasti má podstatnou roli čtení a vyprávění, které vedou k procvičování pozornosti. Poslechem se děti vžívají do děje a do hlavních postav z příběhu. Mnohdy srovnávají své vlastnosti s vlastnostmi hrdinů, a to vede k rozvoji osobnosti. Pohádky jsou vynikajícím nástrojem poslechu. Poslech je hlavním zdrojem, jak předat dětem informace, a také, jak správně vyslovovat a vyjadřovat myšlenky.²⁸

Učitelka v MŠ dětem čte, vypráví a recituje i několikrát denně, proto je nutné, aby pedagog vždy dokázal vzbudit zájem o příběhy u malých posluchačů. Jedním z postupů, kterým může tento zájem vzbudit, je zájmové prohlížení. Tato technika spočívá ve vystavení knihy, kterou chce učitelka dětem číst, před dětmi. Těm se tak dostává možnost, aby si knihu v klidu samy prohlédly. Po vystavení knihy učitelka začíná děti

---

²⁷ Srov. KÁDNEROVÁ, B. *Metodika literární výchovy v mateřské škole*. s. 7-17.

²⁸ Srov. DOLÁKOVÁ, S. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. s. 10-15.

blíže seznamovat s knihou a již si ji prohlížejí všichni dohromady. Dalším metodickým postupem může být motivace nějaké skutečnosti, která spojuje život dětí v MŠ. Skutečností může být impuls, který učitelku napadl i při pobytu s dětmi venku, nebo může vycházet z pozorování vzájemných vztahů mezi dětmi. Nejpodstatnější však je interakce mezi předčítajícím či vypravujícím a posluchačem.²⁹

7 Metody dramatické výchovy v MŠ

Metody dramatické výchovy jsou velmi úzce spjaty s dětskou hrou, kde má dítě svoji roli. Důležitý úkol pedagoga je vytvářet taková prostředí, kde dítě ztrácí ostych a má schopnost se vcítit do role, která je mu přiřazena. Následně svým projevem může vyjádřit své pocity a prožitky. Vybrané metody dávají dětem možnost tvořit vzájemné vztahy. Zajímavostí je, že ne všechny metody mohou u dětí vyvolávat pozitivní zkušenosti. Některé dramatické metody mohou mít i negativní dopad na dětskou psychiku, proto je nutné, aby samotný pedagog byl zkušený v tomto oboru, měl dostatečnou praxi a především měl vyzkoušenou metodu sám na sobě, jedině tak bude dramatická výchova dítěti prospěšná.³⁰

Asociační kruh

Děti sedí v kruhu a každému dítěti se naskytne možnost, aby sdělilo své představy – asociace, které v nich vyvolal nový pojem. Tato metoda je metodou slovní čili verbální a u dítěte vyvolává nutnost myšlení, představivosti a fantazie.

Práce s rekvizitou

Rekvizita představuje předmět, který se stává nedílnou součástí dramatické hry.

Narativní pantomima

Jedná se o spojení narace – vyprávění a pantomimy. Právě tato technika je užívána v MŠ, jelikož vychází ze spontánnosti dětí, které se rády vžívají do rolí jiných lidí. Při této metodě si děti lépe zapamatují a pochopí vyprávěný text, protože děj následně převádějí do pohybové akce.

---

²⁹ Srov. KÁDNEROVÁ, B. *Metodika literární výchovy v mateřské škole*. s. 47-48.

³⁰ Srov. Tamtéž, s. 70.

Simultánní pantomimická ilustrace

Tato metoda je používána k ilustrování říkadel, písniček a krátkých vyprávění. Příkladem může být hra Kolo, kolo, mlýnský... Právě pohyby, které se dělají v této hře, představují pantomimickou ilustraci, která je známá pro mnoho generací. Děti se mohou aktivně zapojovat tím, že mají možnost vymýšlet nové pohyby, které následně používají v pantomimické ilustraci.

Diskuse

Tato metoda se nejčastěji uplatňuje v předškolním vzdělávání a je zároveň základní metodou, která nám pomáhá filosofovat s dětmi. Nutností je mít dobře promyšlené otázky, které budou diskusi dále rozvíjet. Diskuse je pro děti příležitostí, jak vyjádřit, zkoumat a zvažovat problém, který je nastolen.

Hra v roli

Metoda vychází ze spontánní hry dětí. Dítě přijímá roli někoho jiného, vžívá se do této role a chová se tak, jak by se chovala postava, kterou dítě alternuje. Důležitým prvkem této metody je kostýmní prvek. Za pomoci kostýmního prvku dítě roli snadněji přijímá.

Improvizace

Pokud není při hře navržen žádný scénář, podle kterého se děti řídí, můžeme hovořit o improvizaci. Improvizace je okamžitá odezva či reakce na jednání v určité situaci.

Štronzo

Zastavení, zkamenění, přestat se hýbat jsou slova, která jsou znamením k ukončení aktivity a strnutí v dané pozici. Jedná se o to, aby dítě vydrželo stát v klidu bez pohnutí.

Živý obraz

Děti vytvářejí ze svých těl nějaký obraz.

Vnitřní hlasy

Jde o verbální techniku, která navozuje danou situaci, např. stmívá se, děti putují tmavým lesem. Na co asi myslí Pepíček? O čem přemýšlí Mařenka? Díky této technice mohou děti lépe porozumět myšlenkám a chováním druhých lidí. Cílem této metody je umět vyjádřit vlastní myšlenky.

Horká židle

Děti se střídají o místo na židli, která je umístěna uprostřed kruhu. Dítě, které se posadí na židli, se ocitá v roli nějaké postavy a ostatní děti, které sedí okolo, mu pokládají otázky. Princip metody si vysvětlíme na příkladu písničky Šla Nanyňka do zelí. Na pomyslné židli se ocitá dítě, které zastupuje Pepíčka, a děti se ho ptají: „ Proč jsi Nanyňce rozšlapal košíček?“ Děti se na židli střídají, a tak má každý možnost vžít se do role Pepíčka. Cílem je umět pokládat otázky a vžívat se do ostatních osob, což vede k podporování empatie.

Reflexe

Jedná se o evaluaci, při které se děti zpětně vracejí k činnosti, kterou se zabývaly, a shrnují ji. Zpětně přemýšlejí o místech, která pro ně byla zásadní. Reflexi lze provádět i kreslením.

Tvůrčí psaní

Děti vymýšlejí text a učitelka vše zapisuje. Může se jednat o vymyšlenou povídku, kterou děti samy vymyslely a ilustrovaly. Každé dítě najde v písemném záznamu svoji ideu, která mu vždy připomene vymyšlenou povídku.

Zástupné předměty a loutky

Zastupující předmět nese znaky skutečného předmětu. Mnohdy je mu podobný jen z části. Příkladem může být bílý kapesník, který představuje holuba, či rozevřený sešit představující letícího ptáka. Oživíme-li je pohybem, stávají se loutkou.

Zvukový kruh, zvuková koláž

Tyto dvě techniky pomáhají vyvolat správné prostředí pro získávání prožitku, a to s minimem prostředků. Příkladem mohou být zvonky, které navozují atmosféru zpívajících ptáků.

Zrcadla

Technika zrcadlení je založena na soustředěnosti dětí. Je to napodobování druhého dítěte, které vede pohyby.

Navození prožitku v simulovaných podmínkách

Jde o metodiku prožitku. Děti si mohou vyzkoušet, jak se asi cítila Karkulka, když byla u vlka v břiše. Velká krabice představuje vlkovo břicho, kam si dítě vleze a kde dostává možnost vžívat se do role Karkulky.³¹

---

³¹ Srov. SVOBODOVÁ,; E. ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. s. 90.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktickou část jsem prováděla v mateřské škole ve Vodňanech. Pozorování a popis literárně dramatických činností probíhalo v období únor 2016 – leden 2017 s výjimkou letních prázdnin. První část (únor – červen 2016) jsem pobývala ve třídě s dětmi ve věku 4 – 5 let s převahou chlapců. Praxe obou učitelek byla shodná, a to 40 let. Druhá část probíhala v heterogenní třídě, kam docházely děti ve věku 3 – 5 let v poměru chlapci k dívkám 2:1. Třída je vedena dvěma učitelkami s praxí 40 a 3 roky. Třídy pracují podle Školního vzdělávacího programu Objevujeme svět kolem nás, rozpracovaného do týdenních plánů.

V průběhu deseti měsíců jsem sledovala naplňování obsahu literárně dramatické výchovy. Návuk kompetencí v literárně dramatické výchově je zpravidla propojován s dalšími dovednostmi – výtvarnými, pohybovými, hudebními, pracovními apod.

8 Deset měsíců v MŠ ve Vodňanech

Měsíc září

Děti se seznámily s knihou Rok s krtkem od autorky Miroslavy Sloupové s ilustracemi Edity Plickové prostřednictvím maňásků představujících hlavní postavy z knihy. Tito maňásci budou sloužit dětem po celý rok jako průvodci pohádkami a jinými aktivitami. Děti popisovaly zážitky z prázdnin a různé obrázky, čímž se rozvíjela jejich slovní zásoba. V půlce měsíce poprvé zažily soustředěný poslech krátkého textu. Tato dovednost byla posléze rozšířena o schopnost převyprávět krátký příběh.

Měsíc říjen

Mateřskou školu navštívilo divadlo Řimbaba s Popletenými pohádkami. Děti se stávaly součástí děje. V tomto měsíci se také naučily báseň Kutálí se ze dvora a říkanku Co dělají ježci v noci, O lese. Děti poznávaly rozdíl mezi říkankou a básničkou. Říkanku Tiše, tiše, ježek spí děti zdramatizovaly. Všechny básničky a říkanky se děti učí nazpaměť. Poslouchaly pohádku O jabloňce.

Měsíc listopad

Děti opakovaly naučené texty s podzimními motivy. Tématem tohoto měsíce bylo lidské tělo. Děti si obohacovaly slovní zásobu k tématu a učily se vnímat reakce svého těla na vnější podněty tak, aby byly schopny ovládat své tělo při dramatické výchově.

Měsíc prosinec

Tematicky byl měsíc prosinec zaměřen na advent, Mikuláše a Vánoce. Na začátku měsíce proběhla třídní besídka, při které děti předvedly rodičům básničky a písničky, které se doposud naučily. Při rozsvěcování vánočního stromu před budovou mateřské školy děti vystupovaly na veřejnosti s naučenými básničkami a písněmi. Děti opět dostaly možnost zhlédnout divadlo Ledové království divadelní společnosti Řimbaba. Děti pracovaly v kruhu, trénovaly asociace a samostatný mluvní projev jako základ dramatické výchovy. Trénovaly paměť a vnější projev při recitaci básně Už jsou tu Vánoce a Dědečku, dědečku, koleda. Děti dramatizovaly cestu do Betléma.

Měsíc leden

V měsíci lednu se děti poprvé podrobně seznamovaly s knihou. Tento měsíc jsem činnosti sledovala podrobně, proto také jejich popis je obsáhlejší.

Téma, při kterém k tomuto seznamování docházelo, bylo nazváno Půjdem spolu do pohádky. V rámci řízené činnosti se nejčastěji využívala metoda výukového kruhu. Hlavním přínosem této metody je lepší komunikace mezi pedagogem a žáky. Učitel má řídicí roli, na pokyn uděluje slovo a vyžaduje odpovědi od dětí. Tato komunikace vede k dosažení výukového cíle.

Děti se posadí do půlkruhu okolo pedagoga. Seznámení s knihou začíná učitelka vysvětlením pojmů, kdo je spisovatel a kdo je ilustrátor. Obtížné slovo ilustrátor děti opakovaně vyslovují, aby si ho lépe zapamatovaly. Učitelka seznamuje děti s činností spisovatele, zejména s tím, že jsou spisovatelé, kteří se nezaměřují pouze na pohádky, ale zabývají se i dětskou poezií, psaním říkadél, encyklopedií či bajek. Pro nejmenší děti jsou určeny krátké pohádky v podobě leporela. Leporelo je skládaná kniha z tvrdých silných desek pro lepší manipulaci, má málo stran a bývá pestře ilustrovaná s minimálním obsahem textu. Pro vizuální představu malého posluchače měla učitelka připraveno několik knih na ukázkou. Pro nejmenší děti vybrala knihu *O jabloňce*. Tato kniha byla vydána v roce 1975. Dalším představeným titulem byla kniha *Nejkrásnější*

pohádky pro nejmenší s ilustracemi Vlasty Švejdové vydaná roku 2008. Zmíněná kniha je výběrem nejoblíbenějších pohádek pro nejmenší, jakými jsou např. *O poslušných kůzlátkách, Kohout a slepička, O zlé koze, Budka, O nevděčném kuřátku a Koblížek na vandru*. Oblíbenou knihou u dětí je *Pohádkový dědeček*, kterou učitelka také uvedla. Kniha byla vydaná v roce 1984, jejím autorem je Eduard Petiška a ilustracemi do knihy přispěl Zdeněk Miler. Hlavní postavou tohoto díla je dědeček, který vypravuje pohádky malému Martínkovi. Velmi známou pohádkou z této knihy je příběh, který se jmenuje *Jak stavěli v Kocourkově škole*. Další představenou knihou byl *Pohádkový rok* od Václava Čtvrťka, vydanou v roce 1985. Tento výbor z díla uspořádaný Vladimírou Gebhartovou se vztahuje k pohádkám Václava Čtvrťka. V jednotlivých měsících se vyskytují pohádkové postavy ze Čtvrťkových knih. Postavy jsou z pohádek např. *Pohádky z pařezové chaloupky Křemílka a Vochomůrky, O Žabce Márince a žabáku Josefovi, O víle Amálce, Rumcajs, Cipísek, Manka, Cesty formana Šejtročka, O Česílkovi, Pohádky o vepříku a kůzleti, Čáry máry na zdi. Čarokruh* od Jana Čarka, vydaný v roce 1971, je plný básniček a byla to další kniha, se kterou se měly děti seznámit. Autor ve svých verších zanechává v dětské poezii odkaz přírody, kterou nadevše miloval. Pedagožka pamatovala i na známého spisovatele, který se věnoval dětské tvorbě, a tím byl František Hrubín. František Hrubín je autorem knihy *Malý špalíček pohádek, ten* vyšel s ilustracemi Jiřího Trnky v roce 1975. Špalíček je výběrem Hrubínových pohádek, jakými jsou např. *Červená Karkulka, O Popelce, O pavím králi, O bílé laňce*. Dále následovaly knihy s jedním příběhem: *Budulínek* od Josefa Plevy (s ilustracemi Miloslava Jágra, vydaný v roce 1969), *Ferda Mravenec* od Ondřeje Sekory. Učitelka představila tuto knihu s tím, že jsou i spisovatelé, kteří si své knihy sami ilustrují. Snad nejznámějším spisovatelem, který si své knihy sám ilustroval, byl Josef Lada. Josefa Ladu pedagožka představila s knihou *České Vánoce* vydané v roce 1996. Josef Lada pomocí této knihy přibližuje Vánoce, které prožíval jako malý chlapec. Typické pro „Ladovy“ Vánoce jsou bílé zasněžené chaloupky a děti prožívající zimní radovánky. Součástí této knihy jsou básničky a koledy. Posledními představenými knihami byly knihy o zvířatech a encyklopedie. Kniha, která nese název *Velká obrázková kniha o zvířatech* od autora Bohumila Říhy s ilustracemi Mileny Lukešové, byla vydána v roce 1981. Je to kniha, ve které jsou řazena a představována zvířata podle abecedy. V závěru se děti měly možnost seznámit s encyklopediemi. Učitelka pro svůj výběr zvolila *Dětskou encyklopedii* od Bohumila

Říhy a ilustrátora Jiřího Kalouska z roku 1971. Hesla obsažená v této encyklopedii vycházejí z učebních osnov a souvisejí s životem dítěte a celé společnosti. Témata jsou z oborů technických, přírodovědných a zeměpisných. Posledním zvoleným titulem při seznamování dětí s knihami byla *Žáčková encyklopedie pro žáčky* vydaná v roce 2002. Ilustracemi do této knihy přispěl Jiří Fixl. Obsahem Žáčkovy encyklopedie je téměř 1000 slov s obrázky, které jsou řazeny podle abecedy.

Měsíc únor

Měsíc únor přinesl motiv zimy. Děti poslouchaly povídku O vrabečkovi, v návaznosti na ni se naučily básničku Vrabeček v zimě a k tomu ještě báseň Vraní zpráva. V tomto měsíci děti navštívily Městskou knihovnu, kde pro ně knihovnice připravila výchovně vzdělávací program. Na konci měsíce proběhl masopustní rej masek.

Měsíc březen

V březnu – měsíci knihy děti navštívily knihkupectví. Dověděly o nakupování knih, o bohaté nabídce titulů pro děti různých nakladatelství. V kulturním domě Vodňany zhlédly výpravnou pohádku O šípkové Růžence. Malí diváci viděli opravdové divadelní kulisy, okouzlující kostýmy a skutečné profesionální herce, které mohou vídat i v televizi. Po návratu do mateřské školy proběhla s dětmi reflexe k zhlédnutému představení. Jarními aktivitami se připravovaly děti na příchod Velikonoc. Naučily se novou pohybovou hru Na kuřátka a říkadlo Přišlo jaro do vsi, kde jsi zimo, kde jsi? Byla zima mezi náma, ale už je za horama, hu, hu, hu, jaro už je tu!

Měsíc duben

Pomocí učitelky byly děti vedeny k reprodukci jednoduché pohádky o zvířátkách. Po četbě pohádky Devět reprodukovaly děti její text. Stejný úkol reprodukovat text čekal děti i po poslechu pohádky Jak pejsek s kočičkou myli podlahu. Děti si vyzkoušely, jaké je to mluvit samostatně před kolektivem. Mateřská škola navštívila místní základní školu. Žáci 3. tříd si pro malé diváky nacvičili pohádku O veliké řepě. Tematicky se činnosti vztahovaly k životu zvířátek a probouzející se přírodě.

Měsíc květen

V tomto měsíci děti navštívily místní loutkový soubor Pimprlata. Děti se seznámily s prostředím loutkového divadla, prohlédly si loutky zblízka. Každá loutka se jim představila a poté si mohly děti vyzkoušet hraní s loutkou. Při činnostech v mateřské škole děti vyslechly povídku O babičce a měly vyprávět její děj. Naučily se písničku a básničku mamince k svátku, byl podporován hlasitý a srozumitelný přednes. Mateřskou školu navštívilo znovu divadélko Řimbaba s představením paní Nuda. K svátku matek nacvičily děti pásmo básniček a písniček, které předvedly pro veřejnost.

Měsíc červen

V tématu Těšíme se na prázdniny se trénoval soustředěný poslech čteného textu, vytváření správných odpovědí na otázky k textu a porovnávání dětského hrdiny ze čteného textu s vlastními zkušenostmi.

8.1 Možnost knižních koutků

Ve dvou třídách mateřské školy jsou pro děti vytvořeny knižní koutky. V nich si děti kdykoliv mimo řízenou činnost mohou vybrat knihu, listovat v ní a vymýšlet si vlastní příběhy, když jim ještě neznalost čtení nedovoluje si je přečíst. V nabídce mají knihy různých žánrů. Od beletrie až po encyklopedie.

9 Aplikace pracovních listů

K vybraným obdobím jsem zpracovala pracovní listy. List č.1 byl vypracován pro měsíc duben 2016, list č.2 pro měsíc květen 2016, list č.3 pro měsíc červen 2016 a list č.4 pro měsíc říjen 2016. K ověření pracovních listů bylo vždy náhodně vybráno 15 dětí. Pro plnění pracovních listů byl vymezen čas po dobu 45 minut.

Pracovní list č.1 byl vypracován pro měsíc duben 2016. Důvodem vypracování tohoto listu byla skutečnost, že hlavní činnosti měsíce dubna se vztahovaly k životu zvířátek a probouzející se přírodě.

9.1 Práce s pracovním listem č. 1

Metodický postup: úvodní motivace - po celé třídě byly rozmístěny obrázky se zvířátky, které vystupovaly v pohádce Boudo, budko, kdo v tobě zůstává (myška, žabka, zajíček,

prasátko, medvěd). Počet obrázků odpovídal počtu zúčastněných dětí. Každé dítě si našlo jeden obrázek se zvířátkem. Jednotlivě pak měly popsat svůj obrázek a říci, zdali ví, v jaké pohádce se jeho zvířátko objevuje. Následoval poslech vybrané ukázky z pohádky Boudo, budko, kdo v tobě zůstává.

Aktivita č.1 – četba textu (drama)

Na okýnko: buch, buch, buch!

„Žádný zloděj ani duch,

Medvěd se k nám dobývá.

Roztrhá nás zaživa!“

Co se s ubožátky stane?

Strop se řítí, dřevo láme.

Hrozný medvěd Huňáč tu je

a mlsně se olizuje.

(Pohádka Boudo, budko, kdo v tobě zůstává)

Cíle aktivity:

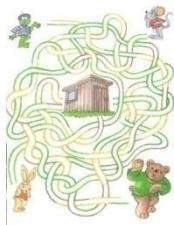
- Poslech čteného
- Porozumět slyšenému
- Podporovat rozvoj řečových schopností
- Vzbuzovat zájem o knihy

Aktivita č. 2 - hádanka

Uhodnout, jak se jmenuje pohádka, z které byla ukázka.

Aktivita č. 3 – grafomotorické cvičení

Jak se dostane do budky myška, žabka a zajíček? Kterou cestičkou přišel medvěd?

Cíle aktivity:

- Umět samostatně pracovat
- Přemýšlet a postupovat podle zadání pedagoga

Aktivita č. 4 - hádanka

Uhodnout, jaká zvířátka bydlela v budce

Cíle aktivity č. 2 a č. 4 jsou shodné:

- Osvojovat si základy pro práci s informacemi
- Vědomě zapojovat všechny smysly (pozorovat, postřehovat, všímat si)

Aktivita č. 5 - hádanka

Najdi správné slovo:

Myška – běhá, piští, hryže

Veverka – létá, skáče, plazí se

Žába – kuňká, klove, chodí

Ježek má – šupiny, krunýř,

bodliny

Zajíc – plave, skáče, lítá

Medvěd – bzučí, spí, bručí

Cíle aktivity:

- Pochopit jednoduché hádanky

Aktivita č. 6 – doplňování správných slov

Zkus hádat:

Je pilný jako ...

moudrý jako ...

Hbitý jako ...

rychlý jako ...

Má zrak ostrý jako ...

je zdravý jako ...

Cíle aktivity:

- Rozvíjení fantazie
- Umět vyjadřovat samostatně své nápady
- Umět slovně reagovat

Aktivita č. 7 – slovní hříčky

Co znamená, když se řekne ...

Mazaný jako liška ...

Chodí spát se slepicemi ...

Je jako ryba ve vodě ...

Krouť se jako had ...

Cíle aktivity:

- Posilování tvořivého myšlení
- Umět si dávat věci do souvislosti

Aktivita č. 8 – pracovní činnost

Výroba medvěda Huňáče.

Na výrobu jednoho medvěda budeme potřebovat dva vlašské ořechy a pět burských oříšků. Kromě toho ještě tavnou pistoli, stužku, černou a bílou barvu.

Cíle aktivity:

- Rozvoj fantazie
- Rozvoj estetické aktivity
- Zdokonalovat se v pracovní činnosti, zejména umět plnit jednoduché pracovní úkony
- Umět manipulovat s pomůckami a nástroji
- Učit se dodržovat bezpečnost při používání pracovních nástrojů

Na závěr jsme společně s dětmi zdramatizovaly pohádku O boudě budce... Děti dostaly na výběr, zdali pohádka bude se šťastným koncem či špatným koncem. Jelikož se nemohly rozhodnout, tak došlo ke zdramatizování obou verzí. Aby byla scénka co nejzábavnější, děti dostaly na hlavu čepičky se zvířecími motivy.

Pracovní list č. 2 byl vypracován pro měsíc květen 2016. Hlavní motivací byl fakt, že na tento měsíc připadá Svátek matek. Hlavním tématem v mateřské škole pro tento měsíc bylo vše, co se týká maminek, a proto i tématem pracovního listu bylo „maminka“.

9.2 Práce s pracovním listem č. 2

Metodický postup: – začínali jsme v komunitním kruhu, kde jsem si s dětmi povídala o tom, co je napadne, když se řekne slovo maminka. Po diskusi následovala ukázka z knihy *Náš Vítek*.

Aktivita č. 1 – četba textu (próza)

Maminka seděla u stolu, dívala se na jedno místo a ruce držela na kolenou. Měla kolem sebe smutné ticho. Vítek cítil, že ji tak nemůže nechat. Maminka se musí hýbat a musí se smát! Pak to bude opravdová Vítkova maminka! Přinesl malé zrcátko a položil je na stůl rovnou před maminčinu tvář. Měl zrcátko rád a všude je s sebou

nosil. Silně se blýskalo a smálo se samo od sebe. Maminka se na zrcátko podívala, ale snad je ani pořádně neviděla. Byla smutná dál. Vítek spustil rozhlas. Hráli v něm veselou písničku a hned přitom zpívali. Tralala! Tralala! Maminka se teď určitě zasměje a bude zpívat taky! Maminka musela všechno slyšet, ale ani teď se nepohnula. Zavřela oči a spíš se zamračila. To už Vítek nevydržel. Vlezl mamince na klín, objal ji kolem krku a řekl: „Maminko! Mami! To jsem já! Náš Vítek!“ Teprve teď se maminka vzpamatovala. Snad si připomněla, že je opravdu Vítkova maminka. Zasmála se, Vítko jaksepatří stiskla, políbila za ucho a řekla: „I ty můj kloučku! Neboj se! Já jsem na tebe nezapomněla! To se ví, že jsi náš!“

(Náš Vítek)

Cíle aktivity:

- Poslech čteného
- Porozumět slyšenému
- Podporovat rozvoj řečových schopností
- Vzbuzovat zájem o knihy a o příběh

Aktivita č. 2 – citové prožitky

Proč myslíte, že byla Vítkova maminka smutná?

Cíle aktivity:

- Vcítit se do pocitů ostatních lidí
- Umět rozeznávat emoce
- Učit se empatii

Aktivita č. 3 – co si děti zapamatovaly

Co všechno dělal Vítek proto, aby maminka nebyla smutná?

Cíle aktivity:

- Osvojovat si základy pro práci s informacemi
- Vědomě zapojovat všechny smysly (pozorovat, postřehovat, všímat si)

Aktivita č. 4 – rozlišení smutný x veselý

Je vaše maminka někdy smutná? Jak umíte rozveselit maminku?

Cíle aktivity:

- Umět rozlišovat pocity
- Umět hovořit i o filosofických otázkách (Co je smutek? Co je radost? Jak se to pozná?)

Aktivita č. 5 – hádanka pro děti

Kdo je to?

*Vaří, pere, žehlí, šije,
koupe děti, hrnky myje,
odpovídá na otázky,
dává pusy z velké lásky.*

Cíle aktivity:

- Pochopit jednoduché hádanky

Aktivita č. 6 – skupinová dramatizace hádanky – výrazný přednes

Přednes hádanky rozdělit mezi sólistu a čtyři skupiny dětí. (děti jsou rozděleny do čtyřech skupin, každá skupině je jednotlivě přiřazena část básně, jednomu dítěti je přiřazena role sólisty, který přednáší sám). Během dramatizace děti předvádějí pohyby – vaří, žehlí, koupe, myje.

Skupina první: *Vaří, pere*

Skupina druhá: *žehlí, šije*

Skupina třetí: *koupe děti,*

Skupina čtvrtá: *hrnky myje,*

Sólista: *odpovídá na otázky,*

všichni: *dává pusy z velké lásky.*

sólista: *Kdo je to?*

všichni: *Maminka*

Cíle aktivity:

- Dodržovat pravidla daná pedagogem
- Poznávat a rozlišovat společenské role
- Pomocí dramatizace rozvíjet dramatické činnosti
- Spolupracovat s ostatními

Aktivita č. 7 – výtvarná činnost

Nakreslit hádanku *Kdo je to?*

Znovu si zopakujeme s dětmi celou hádanku a pastelkami děti nakreslí obrázky k maminčině práci (hrnce s vařečkou, hrnky, pračku, jehlu s nití, žehličku a podobně).

Cíle aktivity:

- Umět esteticky vnímat
- Rozvíjet tvořivost

- Rozvíjet fantazii
- Soustředit se na činnost

Aktivita č. 8 – hudební činnost

Za doprovodu orffových nástrojů (ozvučná dřívka, malé činely, triangel) vytvoříme hudební dárek pro maminku. Text se dá měnit dle fantazie dětí (s tvarohem, s povidly, s banány, s piškoty).

*Ta naše maminka ráda mě má,
dnes peče koláče, jistě mi dá,
s tvarohem, s povidly (s banány s piškoty) jsou jako med,
řeknu jí děkuji, sním si je hned.*

Cíle aktivity:

- Spolupráce s ostatními
- Rozvíjet hudební cítění
- Umět zacházet šetrně s vypůjčenými pomůckami
- Vytvářet úsilí o spolupráci
- Schopnost udržet rytmus

Motivací pro plnění aktivit tohoto pracovního listu byla úvodní diskuse, kdy měly děti odpovídat na otázku: Co je napadne, když slyší slovo maminka. Bylo zajímavé naslouchat dětem, které tak hezky povídaly o svých maminkách.

Pracovní list č. 3 byl vytvořen pro měsíc červen 2016. Žabky jsou hlavním tématem pracovního listu č. 3. Motivací pro vypracování tohoto pracovního listu měl být živý tvor, který je spojený s vodou, jelikož voda neodmyslitelně patří k prázdninovému období, proto volba padla na žabky.

9.3 Práce s pracovním listem č. 3

Metodický postup: - po učebně byly schovány obrázky, na kterých byla žabka s korunkou, úkolem dětí bylo tyto žabky najít. Pak měly děti odpovídat, proč si myslí, že hledaly zrovna žabky.

Aktivita č. 1 – orientace v místnosti

Hledání žabiček schovaných po místnosti.

Cíle aktivity:

- Rozumět a orientovat se podle pokynů: vpravo, vlevo, nahoře, dole, nad, pod, u, apod.
- Umět se orientovat v prostoru

Aktivita č. 2 – hádanka

Z nebe slétne přímo k tůni,

když ucítí žabí vůni.

Pak zobáku klapání

všem žabám strach nahání. (čáp)

Cíle aktivity:

- Pochopit jednoduché hádanky
- Dávat si věci do souvislosti (Proč hádanku o čápu, jak to souvisí se žabami?)

Aktivita č. 3 – četba textu

Dětem byl přečten něžný příběh o dětském strachu a osamělosti.

Žabáček Jeroným se bojí usínat sám. Připadá si opuštěný a ztracený a ke všemu ve svém pokoji stále slyší podivné zvuky...

Kitty Crowther

Skříp, škráb, píp a žbluňk

Cíle aktivity:

- Poslech čteného
- Porozumět slyšenému
- Podporovat rozvoj řečových schopností
- Vzbuzovat zájem o knihy a o příběh

Aktivita č. 4 – filosofie

Mohou mít zvířata strach?

Co je to strach?

Kde se bere strach?

Čeho se bojíme?

Co je opakem strachu?

Máte rádi samotu?

Kdy jste raději sami?

Cíle aktivity:

- Osvojování si emocí
- Umět se hlouběji zamýšlet
- Správně vyslovovat
- Umět odpovídat na otázky – komunikativní dovednost
- Vyjadřovat samostatně své pocity, myšlenky

Aktivita č. 5 – pohybová činnost

Pomocí pohybové aktivity „Zajíček v své jamce“ si každé dítě vyzkouší pocit být samo.

Cíle aktivity:

- Umět si uvědomovat a rozlišovat příjemné a nepříjemné pocity
- Sjednotit pohyb se zpěvem

Aktivita č. 6 – práce se slovy z příběhu

Antonyma – hledání slov opačného významu.

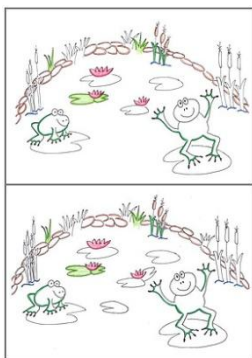
Večer, stmívá se, strach, zavřené, maminka, správně, dobře, zapnout, vyčistit, tma, noc, tatínek, hluk, šeptat, otevřít, noční, uvidět, ráno, pozdě, usmívat se.

Cíle aktivity:

- Poznat a vymyslet antonyma

Aktivita č. 7 – obrázek s rozdíly

Najdi 5 rozdílů

Cíle aktivity:

- Procvičování postřehu
- Koordinace oka a ruky
- Trénovat soustředěnost s cílem dokončení práce

Při plnění série těchto pracovních listů bylo vidět, jak se děti snaží vzájemně spolupracovat. Při filosofování se pěkně doplňovaly, tudíž nastala možnost prohloubení diskuse. Děti se seznámily i s neznámým slovem „antonyma“ a chtěly hledat další slova stejného významu i ta, která se ve výchozím textu neobjevila.

Pracovní list č. 4 byl vypracován pro měsíc říjen 2016. Tento pracovní list se opírá o skutečnosti blížícího se podzimu, proto hlavním tématem listu č. 4 jsou jablka, spjatá s podzimní sklizní.

9.4 Práce s pracovním listem č. 4

Metodický postup: - na samý začátek aktivit pracovního listu č. 4 byla zařazena poezie. Volba byla záměrná, jelikož se domnívám, že poezie je v některých třídách mateřské školy ve Vodňanech dosti opomíjenou záležitostí.

Aktivita č. 1 – poezie

Jablíčko

Jablíčko se kutálelo,

Vůbec ho to nebolelo.

Podívejte, jak se koulí!

Nemá ani jednu bouli.

Kutálí se, kutálí

To jsme se mu nasmáli.

Cíle aktivity:

- Sluchově rozlišovat rým
- Pochopit, co je to rým
- Poznat slabiky či hlásky na začátku a na konci slov

Aktivita č. 2 – hádanka

Nejdříve je to bílé a voňavé, potom zelené a kyselé, nakonec červené a sladké.

Bydlím v malém jablíčku, prokousávám si chodbičku, hubený jak tkanička, stačí mi malá světnička.

Aktivita č. 3 – hádanka

Jak se jmenuje strom, na kterém jablíčko roste?

Cíle aktivity č. 2 a č. 3 jsou shodné

- Pochopit, rozumět a uhodnout jednoduché hádanky

Aktivita č. 4 – přemýšlet

Pro tuto aktivitu se jablko stalo skutečnou pomůckou.

Otázky: *Co si vybavíš, když držíš v ruce jablíčko? Máš jablíčko spojené s nějakou příhodou? Vyprávěj nám ji.*

Cíle aktivity:

- Skupinová konverzace
- Komentování zážitků
- Správně a samostatně se vyjadřovat, volit správná slovní spojení

Aktivita č. 5 – vybavení si písň

Znáte nějakou písničku o jablíčku?

Cíle aktivity:

- Schopnost si samostatně vybavit myšlenky a umět je vhodně zformulovat do jednoduchých vět

Aktivita č. 6 - vytleskávání

Vytleskávání slov: JA – BL – KO

JA – BLÍČ – KO

Cíle aktivity:

- Rozpoznat a sluchově rozlišit počet slabik

Aktivita č. 7 – matematické představy

Činnost zaměřená na poznávání a rozlišování jednoduchého znakového uspořádání.

Kde je více, kde je méně?

Cíle aktivity:

- Procvičit a osvojit si orientaci ve smyslu co je více a co je méně
- Chápat matematické souvislosti

Aktivita č. 8 – pracovní činnost

Pomocí rozkrojeného jablíčka si děti vytvoří jednoduchá tiskátka.

Popis činnosti: Rozkrojit jablíčko na polovinu, ukázat jeho tvar dětem, potom vykrojit střed jablíčka a vytvořit tak tiskátko, které natřeme štětcem s barvou a otiskneme na výkres. Jablíčko po zaschnutí dokreslíme tuší.

Pomůcky: jablíčka, vodové barvy a štětce, tuš, výkresy, hadříky na vytírání štětce

Cíle aktivity:

- Postupovat podle zadaných pokynů
- Rozvíjet fantazii a kreativitu
- Soustředit se na činnost a udržet pozornost
- Rozvíjet pracovní dovednosti
- Učit se dodržovat bezpečnost práce

Podle mých domněnek, které se vyplnily, děti nejvíce zaujala aktivita č. 8. Při této aktivitě se děti setkaly s výtvarnou výchovou, která je součástí výchovy estetické. Děti dostaly příležitost, aby si vyzkoušely práci s vodovými barvami a tuší.

9.5 Cíle pracovních listů

Jedním z podstatných cílů při plnění pracovních listů bylo porozumění slyšenému a projevovat zájem o knihy. Sledovat a zachytit hlavní myšlenku příběhu, pochopit jednoduché hádanky. Dalším cílem bylo rozvíjet u dětí v mateřské škole fantazii, vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech. Rozvíjet i hudební dovednosti, rytmické cítění, zachytit a vyjádřit své prožitky (slovně, výtvarně, pomocí hudby). Snažit se o rozvoj komunikačních schopností, předmatematických představ, vizuálního myšlení a abstraktního myšlení. Uvědomovat si příjemné a nepříjemné citové prožitky jako je láska, soucítění, radost a spokojenost. Důležitým cílem dětí také bylo, záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost.

9.6 Zpracování pracovních listů

Při zpracování pracovních listů jsem vycházela z běžně dostupných známých textů, aby byla zachována možnost jednoduchého přístupu k textům pro ostatní zájemce, kteří by chtěli tyto pracovní listy v budoucnu použít. Výběr textů jsem konzultovala s učitelkami ve školce. S ohledem na věk dětí, pro něž jsou listy určeny, jsem si byla vědoma, že tyto listy musí nabízet také bohatou vizuální oporu v podobě ilustrací a obrázků. Při skládání jednotlivých úkolů a aktivit jsem se snažila o zpracování, které dětem přinese zábavu a bude je motivovat ke vzájemné spolupráci s pedagogem i s ostatními dětmi. Proto jsem zařadila i aktivity skupinového rázu. Kromě vytváření literárně dramatických dovedností jsem posílila také rozvoj ostatních dovedností, pracovních, výtvarných, hudebních, pohybových. Využila jsem pro práci s dětmi také

poznatky z oblasti filosofie pro děti, jejímž studiem jsem se zabývala v průběhu vzdělávání na Teologické fakultě. Každý pracovní list je věnován jedné oblasti literárně dramatické výchovy (1x poezie, 1x próza, 1x drama, 1x próza s filosofickým podtextem). K jednotlivým materiálům byly vytvořeny pomůcky: kartičky se zvířátky, obrázek s pěti rozdíly (viz. příloha I.), obrázek s jablky (viz. příloha II.), mapa bludiště (viz. příloha III.), obrázek medvěda Huňáče (viz. příloha IV.).

9.7 Evaluace pracovních listů

Úkoly a činnosti obsažené v pracovních listech jsem se snažila vytvářet tak, aby korespondovaly s Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání. Zvolila jsem metody, které budou vést ke stmelení dětského kolektivu a hlavně zaujmou cílovou skupinu. Pracovní listy jsem navrhovala s ohledem na systematickou přípravu dětí, která přispěje k bezproblémovému vstupu do základní školy, a to po stránce znalostní, sociální i komunikační. Největší obtíže mě čekaly při vymýšlení vhodných úkolů, které by byly pro děti vzhledem k jejich věku co nejsrozumitelnější. Silnou stránku spatřuji především v příběhu o Vítkovi a jeho mamince. Domnívám se, že jsem správně zvolila tuto ukázkou. Předpokládám, že příběh může u dětí vzbudit úctu k životu, lidským hodnotám a schopnost empatie. Troufám si říci, že pracovní listy nesou i filosofické otázky. Při plnění pracovních listů jsem spatřovala největší zájem o hádanky a bludiště se zvířátky. Taktéž zajímavá byla i výroba medvěda Huňáče, kterého si děti vyrobily z vlašských a burských ořechů. Při této pracovní činnosti děti jistě uplatnily svoji fantazii a zručnost. Důležitou stránku plnění pracovních listů však spatřuji ve vzájemném působení mezi pedagogem a dětmi. Předpokládaný čas 45 minut se při ověřování pracovních listů ukázal jako nedostatečný, doba musela být prodloužena na 90 minut.

10 Cíle výzkumu a výzkumné otázky praktické části

Cílem výzkumné části bylo zjistit, jaký je vztah a přístup jednotlivých učitelek k literárně dramatické činnosti v konkrétní mateřské škole.

Metodika

Pro praktickou část této bakalářské práce byla použita metoda kvalitativního výzkumu – rozhovor strukturovaný. Tento způsob výzkumu byl zvolen pro jeho

jednoduchost a časovou nenáročnost. Rozhovory byly dělány osobně. Sběr dat spočíval především v kladení otázek, nasloucháním a získáváním odpovědí. Pro každý rozhovor byly připraveny stejné otázky:

1. *Můžete vyjádřit v procentech, kolik času věnujete v mateřské škole literární a dramatické výchově?*
2. *Jaké metody nejvíce používáte v literární výchově?*
3. *Jaké metody nejvíce používáte v dramatické výchově?*
4. *Kterou oblast z literárně dramatické výchovy ve Vaší praxi nejvíce opomíjíte?*

Hypotézy

Východiskem pro výzkum byly hypotézy:

- H1: Využití literární výchovy v mateřské škole má převahu nad dramatickou výchovou.
- H2: Důsledkem větší praxe učitelek v MŠ dochází ke zkvalitnění metod v literárně dramatické oblasti.
- H3: Přístup k literárně dramatické výchově je ovlivněn osobností učitele.

Charakteristika výzkumného vzorku

V mateřské škole bylo pro tento výzkum vybráno 11 učitelek s praxí od půl roku až po 39 let. Dotazované ženy byly ve věkovém rozmezí od 20 – 60 let.

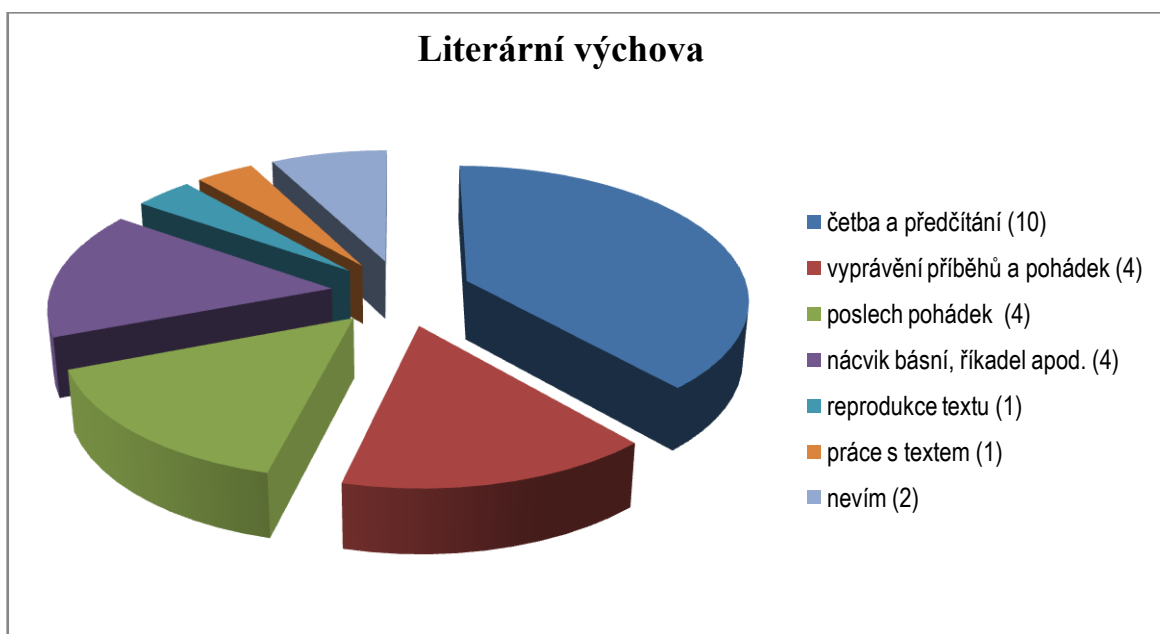
10.1 Výzkum

Můžete vyjádřit v %, kolik času věnujete v mateřské škole literární a dramatické výchově?

Zjištěním bylo, že v průměru se paní učitelky věnují literární výchově v 68, 6 % a dramatické v 31, 4 %. Na tuto otázku odpovídaly dotazované jasně a stručně. Odpovědi uváděly v procentech.

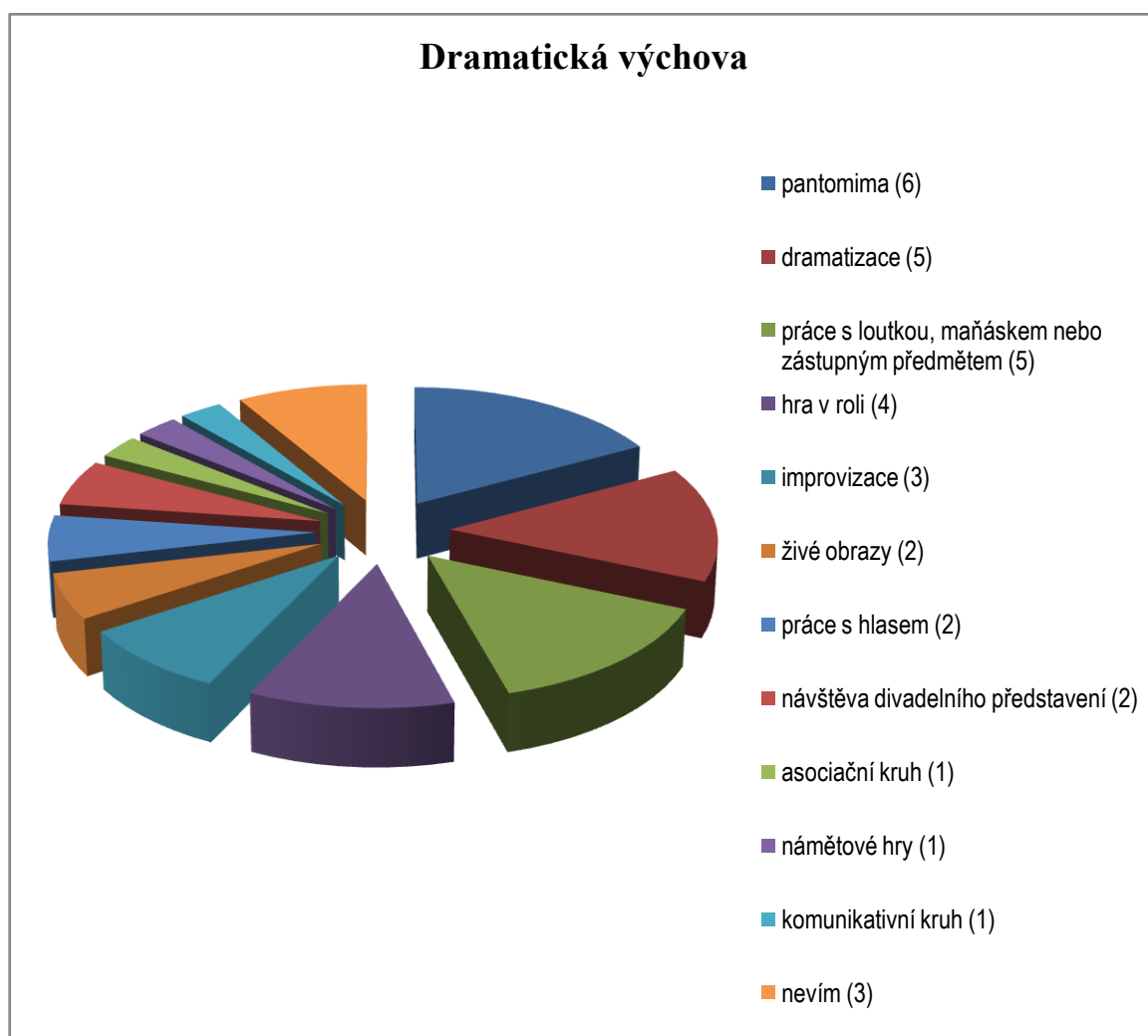
Jaké metody nejvíce používáte v literární výchově?

Graf 1 používané metody literární výchovy

Z Grafu 1 je patrné, jak jsou v mateřské škole používány metody literární výchovy. S tímto grafem souvisí otázka č. 2. Nejvíce se dotazované shodovaly u metody četby a předčítání. Dále následují metody vyprávění příběhů a pohádek, poslech pohádek a návěst básní, říkadel apod. Na posledním místě figuruje reprodukce a obecně práce s textem. Dvě procenta tázaných se vyjádřila, že o metodách neví, resp. vyvozují, že se literární výchově nevěnují. Nejvíce se dotazované shodovaly u metody četby a předčítání. Z rozhovorů vyplynulo, že nejvíce čtou paní učitelky dětem před spaním. Knihy, ze kterých se čte dětem, jsou vybírány s ohledem na roční období. Většina paní učitelek vidí v knize dobrého prostředníka, který v dětech vzbuzuje pozitivní vztah a zájem o knihy.

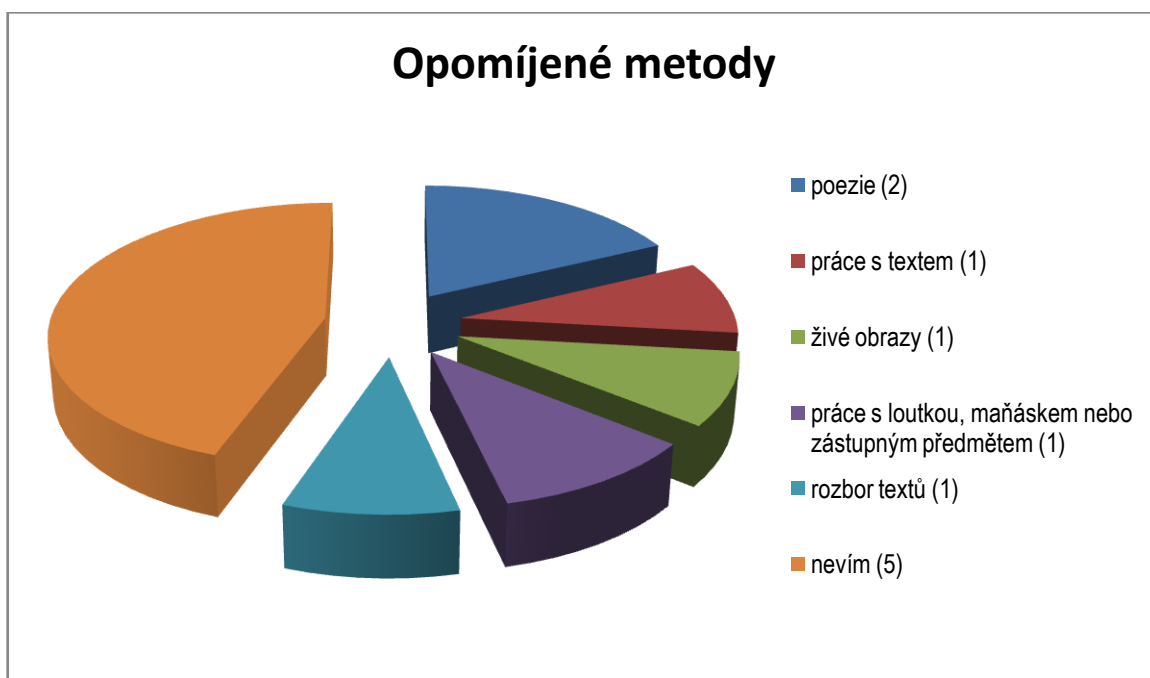
Jaké metody nejvíce používáte v dramatické výchově?

Graf 2 používané metody dramatické výchovy

Grafu č. 2 znázorňuje, jak jsou v mateřské škole používány metody dramatické výchovy. Je vyjádřením odpovědí na otázku č. 3. S touto otázkou mělo více paní učitelek problém. Některé pedagožky si dokonce musely otevřít knihu či počítač, aby si vzpomněly na metody dramatické výchovy. Mateřská škola ve Vodňanech velmi často využívá možnosti návštěvy divadelních představení pro děti, tudíž jsem očekávala, že se v odpovědích tato skutečnost vyskytne. Velkým překvapením bylo, že si na návštěvu divadla vzpomněly pouze dvě. Odpověď nevím byla získána od paní učitelek, které si nevzpomněly na žádnou metodu dramatické výchovy.

Kterou oblast z literárně dramatické výchovy ve Vaší praxi nejvíce opomínáte?

Graf 3 opomíjené aktivity literárně dramatické výchovy

Z Grafu 3 je patrné, jaké aktivity z literárně dramatické výchovy jsou dle výpovědí učitelek v mateřské škole opomíjené. S tímto grafem souvisí otázka č. 4. V mateřské škole jsem měla možnost sledovat práci některých učitelek, tudíž jsem u některých očekávala, jaká bude znít jejich odpověď. Jedna z odpovědí byla, že opomíjenou metodou dramatické výchovy jsou živé obrazy. Dotazovaná uvedla, že tato metoda je zařazována pouze podle tématu, a také s ohledem na věkovou skupinu dětí. V tomto rozhovoru také dvě paní učitelky odpověděly, že opomíjenou metodou je poezie. Můj názor je, že právě poezie patří k oblíbené a snadno zapamatovatelné tvorbě pro děti. Dokonce jedna z paní učitelek z mateřské školy ve Vodňanech v rozhovoru o metodách literární výchovy uvedla, že poezie je skvělý způsob, jak dítě zaujmout a jak v něm vzbudit zájem o knihu. V pěti případech se paní učitelky nemohly rozhodnout, která oblast z literárně dramatické výchovy je nejvíce opomíjena, proto jejich odpověď byla strohá. Mým názorem je, že se v mateřské škole málo používá metoda z dramatické výchovy, kterou je diskuse. Málo se s dětmi diskutuje o jejich pocitech, o jejich potřebách a smyslech různých činností.

11 Závěry z rozhovorů

Z rozhovorů bylo zjištěno, že se v mateřské škole pro oblast literárně dramatické výchovy využívají rozmanité metody. Z výzkumu vyplývá, že v literární výchově se nejvíce používá metoda četby a předčítání, vyprávění příběhů a pohádek, poslech pohádek, nácvik básní a říkadel. Méně používanými metodami jsou reprodukce a práce s textem. Nejvíce používanými metodami dramatické výchovy jsou pantomima, dramatizace, práce s loutkou, maňáskem či zástupným předmětem, hra v roli, improvizace. Méně používané metody dramatické výchovy jsou živé obrazy, práce s hlasem, návštěva divadelního představení, asociační a komunikativní kruh a námětové hry. Literární výchově je věnováno 68,6 % a dramatické výchově 31,4 %. Výzkumem byla potvrzena hypotéza, že nad výchovou dramatickou převažuje výchova literární.

Hypotéza, že by s přibývajícím praxí docházelo ke zkvalitňování metodické oblasti, nebyla potvrzena. Některé učitelky s delší praxí měly jisté problémy s metodikou literárně dramatické výchovy, naopak jedna mladá paní učitelka s minimální praxí nabízela bohatou škálu používaných metod.

Z výzkumného šetření a pozorování zjišťuji, že literárně dramatická výchova je ovlivněna především osobností učitele. Někomu je tato oblast blízká a dokáže být při práci s dětmi velmi kreativní, někdo upřednostňuje jiné oblasti (např. výtvarnou, hudební či tělovýchovnou) a oblast literárně dramatické výchovy pro něj znamená povinné naplnění legislativních požadavků.

V mateřské škole Vodňany je využívána celá škála metod a vzájemnou spoluprací všech učitelek proto mohou být předávány nové poznatky a zkušenosti ve sledované oblasti.

ZÁVĚR

Během přípravy a psaní bakalářské práce jsem prostudovala klíčovou terminologii

k tématu literárně dramatické výchovy v mateřské škole. Seznámila jsem se podrobně s Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání a také s jeho zpracováním pro konkrétní mateřskou školu ve Vodňanech, Smetanově ulici č. 204, kde pracuji jako asistentka pedagoga.

Veškeré informace, nápady a poznatky, které jsem získala studiem teorie, se dají uplatnit v praxi. To jsem také já sama využila v praktické části zpracováním vlastních pracovních listů, jejich provedením v jedné třídě a jejich zhodnocením.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V první části jsem vymezila klíčovou terminologii. Jako součást této části jsem zařadila popis kurikulárních dokumentů (RVP PV a ŠVP) a vývojové charakteristiky dané věkové skupiny - dětí předškolního věku. Jádrem práce se stal výčet základních literárních žánrů a metod literárně-dramatické oblasti.

Ve druhé části, praktické, jsem zachytila literárně dramatické aktivity v konkrétní mateřské škole ve Vodňanech v průběhu 10 měsíců. Porovnáním plánů školy s kurikulárními dokumenty a použitými metodami jsem dospěla k závěru, že v této konkrétní škole je literárně dramatické výchově věnován dostatečný prostor. Rozhovorem s jednotlivými učitelkami jsem také zjišťovala jejich vztah a přístup k této oblasti. Při rozhovorech s dotazovanými jsem nabývala dojmu, že některé paní učitelky mají zájem se dále vzdělávat a poznávat nové metody v literárně dramatické oblasti. Vypovídá o tom i jejich účast na seminářích, které dobrovolně navštěvují. Hlavní náplní praktické části bylo zpracování pracovních listů a jejich ověření v praxi. Při zpracování listů jsem vycházela z teoretických poznatků, obsahově jsem listy směřovala k tématům, která jsou součástí školního vzdělávacího programu dané školky. Listy jsou zpracovány tak, aby je mohl použít kdokoli pro svou potřebu včetně krátkého metodického komentáře.

Během zpracování mé bakalářské práce mě napadalo mnoho myšlenek v souvislosti s částí jak teoretickou, tak praktickou a těším se, že všechny tyto poznatky a zážitky budu moci využít i ve své budoucí práci s dětmi, žáky, popř. mládeží.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

DISMAN, M. *Receptář dramatické výchovy*. Praha, 1976.

DOLÁKOVÁ, S. *Umíte to s pohádkou?: práce s příběhy v MŠ a ZŠ*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0933-1.

GILLERNOVÁ, I.; MERTIN, V. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-799-X.

HAZUKOVÁ, H. *Výtvarné činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, 2011. Nahlížet-nacházet. ISBN 978-80-87553-30-5.

KÁDNEROVÁ, B. *Metodika literární výchovy v mateřské škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. Učebnice pro střední školy (Státní pedagogické nakladatelství).

KOMENSKÝ, J. A. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964. ISBN nevedeno.

LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

MÉGRIEROVÁ, D. *100 námětů pro dramatickou výchovu*. Portál 1999, Praha; 1. Vydání. ISBN: 80-7178-288-2.

OPRAVILOVÁ, E.; GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 978-80-7367-703-9.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

PRŮCHA, J.; KOŤÁTKOVÁ, S. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Výzkumný ústav pedagogický. Praha 2004. ISBN 80-87000-00-5.

SVOBODOVÁ, E.; ŠVEJDOVÁ, H. *Metody dramatické výchovy v mateřské škole*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0020-8.

Školní vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Mateřská škola Vodňany, Smetanova 204, č.j. D4/2014

TOMÁŠOVÁ, A. *Mateřskou školou ke školní připravenosti*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7464-231-9.

URBANOVÁ, S.; ROŠOVÁ, M. *Žánry, osobnosti, díla: (historický vývoj žánrů české literatury pro mládež - antologie)*. Vyd. 5. (upr. a dopl.). Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2005. ISBN 80-7368-046-7.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Základy psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2004. ISBN 80-246-0841-3.

VOLF, V. *Dramatická výchova: V pěti dějstvích s Hamletem*. Brno: Computer Press, 2006. ISBN 80-251-0994-1.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I.	<i>Současná kvalitní poezie pro děti</i>
Příloha II.	<i>Pracovní list č. 1</i>
Příloha III.	<i>Pracovní list č. 2</i>
Příloha IV.	<i>Pracovní list č. 3</i>
Příloha V.	<i>Pracovní list č. 4</i>
Příloha VI.	<i>Najdi 5 rozdílů</i>
Příloha VII.	<i>Kde je více a kde je méně?</i>
Příloha VIII.	<i>Bludiště</i>
Příloha IX.	<i>Ukázka vyrobeného medvěda Huňáče</i>
Příloha X.	<i>Ukázka z rozhovoru</i>

Příloha I. Současná kvalitní poezie pro děti:

Kaluže

Jiří Žáček

*Haló, děti, povězte mi,
Jakpak je to s kalužemi?
To je krátká pohádka:
jsou to ptačí zrcátka.³²*

Běh na lyžích

Josef Brukner

*Víte, jak se měří sníh
v botách sedmimílových?
Jak se běhá po lesích,
po lukách a přes potoky
Sedmimílovými kroky?
Inu tak.
Po lesích a po lukách,
po cestách i přes potoky
sedmimílovými kroky,
je-li zima, je-li sníh,
zkus to běhat na lyžích!³³*

U vodníka

Jan Čarek

*U vodníka v zahrádce
kvetou zlaté kosatce,
kvetou mu tam z hlubiny
stulíky a lekníny,
a pan vodník, ten je rád,
že nemusí zalévat.³⁴*

---

³² Srov. OPRAVILOVÁ,; E. GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol.* s. 113.

³³ Srov. Tamtéž, s. 400.

³⁴ Srov. Tamtéž, s. 221.

Kampak, vodo, kampak jdeš

Jan Vodňanský

Voda, voda, voda, déšť!

Kampak, vodo, kampak jdeš?

*Tvořit páru, tvořit mrak,
pak se snášet po kapkách.*

Kampak, vodo, kampak jdeš,

že zas vždýcky omládneš?

Kam tvé cesty potekou?

Budou poutí dalekou

s krůpějemi v jezeru

tvořit jeho nádheru?

Až tě potká sluníčko,

zatoulaná kapičko,

naše oči uloví

pestrý oblouk duhový.

Pak se znovu vypaříš,

o mořích nám vyprávíš...³⁵

---

³⁵ Srov. Tamtéž, s. 219.

Příloha II. Pracovní list č. 1

---

1. drama

Na okýnko: buch buch buch!

„Žádný zloděj ani duch,
medvěd se k nám dobývá.

Roztrhá nás zaživa!“

(*Boudo, budko, kdo v tobě zůstává?*)

Co se s ubožátkou stane?

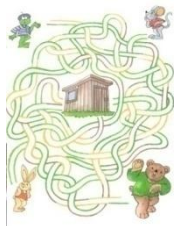
Strop se řítí, dřevo láme.

Hrozný medvěd Huňáč tu je
a mlsně se olizuje.

2. Víte, jak se jmenuje pohádka, z které je ukázka?

3. Uhadneš, jaká zvířátka bydlela v boudě, budce?

4. Jak se dostane do budky myška, žabka a zajíček? Kterou cestičkou přišel medvěd?

5. Najdi správné slovo:

myška – běhá, piští, hryže

žába – kuňká, klove, chodí

zajíc – plave, skáče, lítá

veverka – létá, skáče, plazí se

ježek má – šupiny, krunýř, bodliny

medvěd – bzučí, spí, bručí

6. Zkus hádat:

je pilný jako ....

hbitý jako ....

má zrak ostrý jako ....

moudrý jako ....

rychlý jako ....

je zdravý jako ....

7. Co znamená, když se řekne ...

mazaný jako liška ...

chodí spát se slepicemi ...

je jako ryba ve vodě ...

kroutí se jako had ...

8. Výroba medvěda Huňáče.

Na výrobu jednoho medvěda budeme potřebovat dva vlašské a pět burských oříšků.

Kromě toho ještě tavnou pistoli, stužku, černou a bílou barvu.

Příloha III. Pracovní list č. 2

1. Próza

Maminka seděla u stolu, dívala se na jedno místo a ruce držela na kolenou. Měla kolem sebe smutné ticho. Vítek cítil, že ji tak nemůže nechat. Maminka se musí hýbat a musí se smát! Pak to bude opravdová Vítkova maminka! Přinesl malé zrcátko

a položil je na stůl rovnou před maminčinu tvář. Měl zrcátko rád a všude je s sebou nosil. Silně se blýskalo a smálo se samo od sebe. Maminka se na zrcátko podívala, ale snad je ani pořádně neviděla. Byla smutná dál. Vítek spustil rozhlas. Hrál v něm veselou písničku a hned přitom zpívali. Tralala! Tralala! Maminka se teď určitě zasměje a bude zpívat taky! Maminka musela všechno slyšet, ale ani teď se nepohnula. Zavřela oči a spíš se zamračila. To už Vítek nevydržel. Vlezl mamince na klín, objal ji kolem krku a řekl: „Maminko! Mami! To jsem já! Náš Vítek!“ Teprve teď se maminka vzpamatovala. Snad si připomněla, že je opravdu Vítkova maminka. Zasmála se, Vítko jaksepatří stiskla, políbila za ucho a řekla: „I ty můj kloučku! Neboj se! Já jsem na tebe nezapomněla! To se ví, že jsi náš!“

(Náš Vítek)

2. Proč myslíte, že byla Vítkova maminka smutná?

3. Co všechno dělal Vítek proto, aby maminka nebyla smutná?

4. Je Vaše maminka někdy smutná? Jak umíte rozveselit Vaši maminku?

5. Hádanka

Kdo je to?

*Vaří, pere, žehlí, šije,
koupe děti, hrnky myje,
odpovídá na otázky,
dává pusy z velké lásky.*

6. Skupinová dramatizace hádanky – výrazný přednes

Přednes hádanky rozdělit mezi sólistu a čtyři skupiny dětí.

Skupina první: *Vaří, pere*

Skupina druhá: *žehlí, šije*

Skupina třetí: *koupe děti,*

Skupina čtvrtá: *hrnky myje,*

sólista: *odpovídá na otázky,*

všichni: *dává pusy z velké lásky*

sólista: *Kdo je to?*

všichni: *Maminka*

7. Nakreslit hádanku *Kdo je to?*

Řekneme si znovu celou hádanku a pastelkami nakreslíme obrázky k maminčině práci (hrnce s vařečkou, hrnky, pračku, jehlu s nití, žehličku a podobně).

Hudební dárek pro maminku za doprovodu orfových nástrojů (ozvučná dřívka, malé činelky, triangl). Možnost úpravy textu dle fantazie dětí.

Ta naše maminka ráda mě má,

dnes peče koláče jistě mi dá,

s tvarohem s povidly (s banány s piškoty) jsou jako med,

řeknu jí děkuji sním si je hned.

Příloha IV. Pracovní list č. 3

---

1. Hledání žabiček schovaných po místnosti

2. Hádanka

*Z nebe slétne přímo k tůni,
když ucítí žabí vůni
Pak zobáku klapání
všem žabám strach nahání.*

3. Kitty Crowther

Skříp, škráb, píp a žbluňk

Žabáček Jeroným se bojí usínat sám.

Připadá si opuštěný a ztracený a ke všemu
ve svém pokoji stále slyší podivné zvuky...

(Něžný příběh o dětském strachu a osamělosti)

4. Filosofie

Mohou mít zvířata strach? Co je to strach? Kde se bere strach? Čeho se bojíme?
Co je opakem strachu? Máte rádi samotu? Kdy jste raději samy?

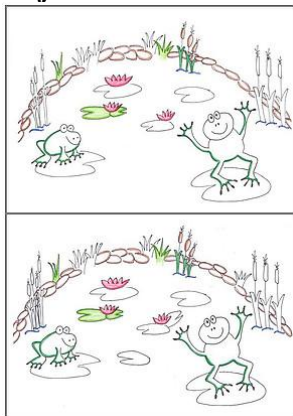
5. Aktivita

Zajíček v své jamce

6. Antonyma - slova z příběhu

Večer, stmívá se, strach, zavřené, maminka, správně, dobře, zapnout, vyčistit,
tma, noc, tatínek, hluk, šeptat, otevřít, noční, uvidět, ráno, pozdě, usmívat se.

7. Najdi 5 rozdílů

Příloha V. Pracovní list č. 4

---

1. poezie

Jablíčko
Jablíčko se kutálelo,
vůbec ho to nebolelo.
Podívejte, jak se koulí!
Nemá ani jednu bouli.
Kutálí se, kutálí
to jsme se mu nasmáli.

2. Hádanka

„Nejdříve je to bílé a voňavé, potom zelené a kyselé, nakonec červené a sladké.
Co je to?“

„Bydlím v malém jablíčku prokousám si chodbičku hubený jak tkanička stačí mi
malá světnička.“

3. Jak se jmenuje strom, na kterém jablíčko roste?

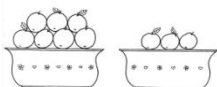
4. Co si vybavíš, když držíš v ruce jablíčko? Máš jablíčko spojené s nějakou příhodou? Vyprávěj nám ji.

5. Znáte nějakou písničku o jablíčku?

6. Vytleskej si slova: JA – BL – KO – KO

JA – BLÍČ

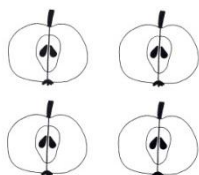
7. Kde je více, kde je méně?

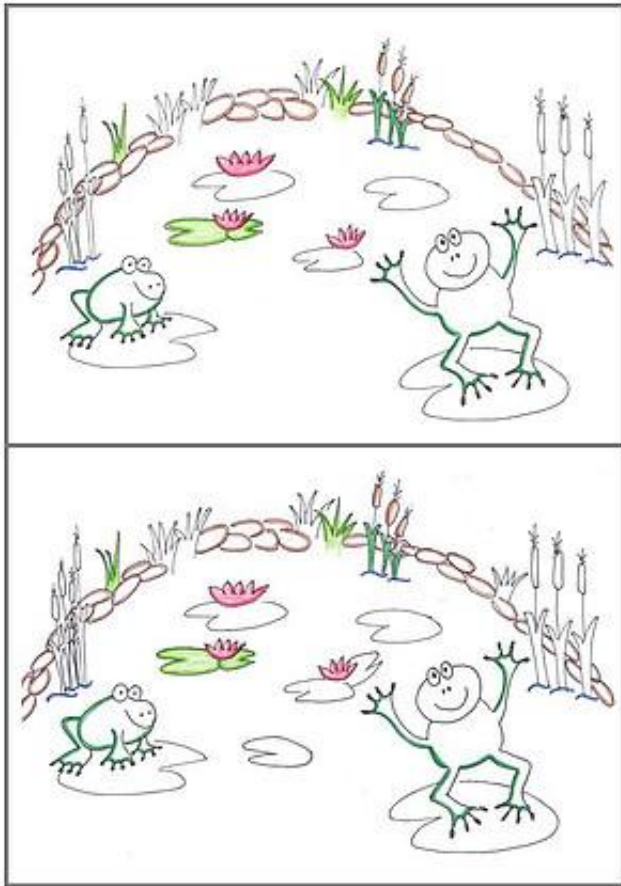
8. Otisky jablíček

Pomůcky: jablíčka, vodové barvy a štětce, tuš, výkresy, hadříky na vytírání štětce.

Popis činnosti: Rozkrojit jablíčko na polovinu, ukázat jeho tvar dětem, potom vykrojit střed jablíčka a vytvořit tak tiskátko, které natřeme štětcem s barvou a otiskneme na výkres. Jablíčko po zaschnutí dokreslíme tuší.

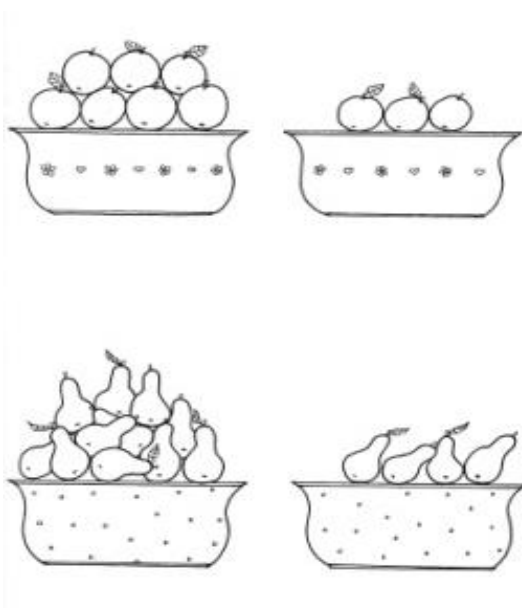

Příloha VI.

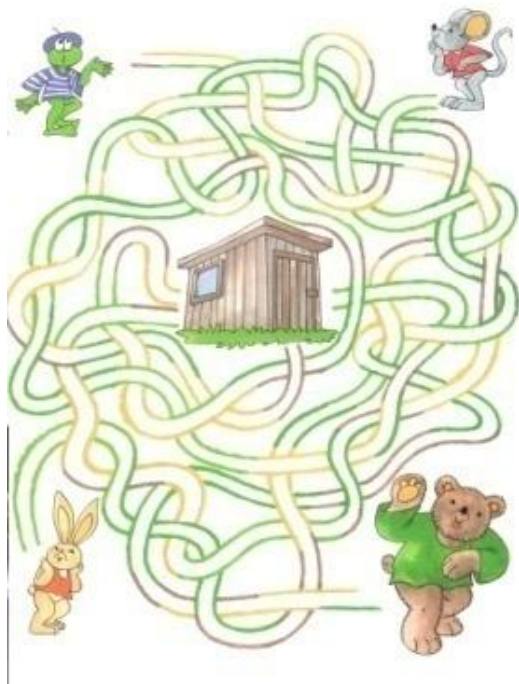
Příloha VI. Najdi 5 rozdílů

Příloha VII.

Příloha VII. Kde je více a kde je méně?

Příloha VIII.

Příloha VIII. Bludiště

Příloha IX.

Příloha IX. Ukázka vyrobeného medvěda Huňáče

Příloha X.

Ukázka z rozhovoru

Učitelka mateřské školy 34 let, dvě děti 8 a 6, praxe v mateřské škole je 14 let.

1. otázka: Můžete vyjádřit v % kolik se dostává v mateřské škole literární výchovy a kolik dramatické výchovy?

1. odpověď: *„Do své práce zařazuji literární výchovu v sedmdesáti procentech a dramatickou výchovu v třiceti procentech.“*

2. otázka: Jaké metody nejčastěji používáte v literární výchově?

2. odpověď: *„Snažím se vést děti k souvislému vyjadřování, takže volím často metodu vyprávění, což vede i k vhodnému výběru slov a slovních spojení. Velmi často čtu s dětmi pohádky a dělám s nimi následný rozbor. Dětem dávám možnost vyprávění s pomocí obrázků, leporel, a také po nich chci, aby mi dokázaly vypravovat nějaký příběh nebo pohádku. Očekávám od nich, aby ve svém vyprávění vyjadřovaly svá přání nebo obavy. Do své práce zařazuji grafomotorické listy, které se vážou k nějakému tématu. Děti podle své fantazie tyto listy doplňují a vymalovávají. Hojně využívám dětské poezie. Svoji roli zde hrají hádanky, říkanky, rozpočítadla. Poznáváme rýmy. Abych nezapomněla, tak velmi často čerpám z encyklopedií.“*

3. otázka: Jaké metody nejčastěji používáte v dramatické výchově?

3. odpověď: *„Jako první musím zmínit improvizaci, bez které se v mé praxi neobejdu. Velmi ráda používám metodu komunitního kruhu, tak vím, že se každé dítě dostane ke slovu a má možnost vyjádřit své pocity. Další metodu, kterou hojně používám je pantomima. Ráda pracuji s loutkou nebo maňáskem, to děti hodně baví. Zapomenout nesmím na návštěvu divadelních představení, kde se dětem dostává základ slušného chování ve společnosti.“*

4. otázka: Kterou oblast z literárně dramatické výchovy ve Vaší praxi nejvíce opomíjíte?

4. odpověď: *„Musím chvíli přemýšlet. Jediné moudro, které mě napadá je snad to, že záleží na věku dětí, ale asi je to řízená reprodukce – nevím. Nezlobte se, ale na nic jiného si nemohu vzpomenout.“*

ABSTRAKT

MADARÁSZOVÁ, D. Literárně dramatická výchova v mateřské škole. České Budějovice, 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce H. Zbudilová.

Klíčová slova: literárně dramatická výchova, mateřská škola, děti předškolního věku,
osobnost učitele, Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Ve své bakalářské práci představuji pojetí literárně dramatické výchovy v jedné konkrétní mateřské škole. Teoretická část vymezuje klíčovou terminologii, popisuje literárně-dramatickou činnost podle kurikulárních dokumentů (Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a Školní vzdělávací program mateřské školy Vodňany) a vývojovou charakteristiku dané věkové skupiny - dětí předškolního věku. Jádro práce spočívá v popisu základních literárních žánrů a metod literárně-dramatické oblasti.

Součástí práce je analýza literárně dramatických aktivit jednoho školního roku v MŠ Vodňany (Smetanova 204). Praktická část představuje vytvoření a ověření sady pracovních listů pro literárně dramatickou oblast i s následnou reflexí. Tato část dále obsahuje rozhovor s vybranými učitelkami výše zmíněné školy.

ABSTRACT

Literary drama education in kindergarten

Key words: literary dramatic education, nursery, preschool children, teacher personality, framework educational programme for preschool education

In my bachelor thesis I will present you the conception of the literary dramatic education in one particular nursery. Theoretical part defines the key terminology, describes the literary dramatic activity after curricular documents (Framework educational programme for preschool education and School education program nursery Vodňany) and development characteristics from the given age group - preschool children. The core of the work describes the basic literary genres and methods from literary dramatic area.

Part of the thesis is the analysis of literary dramatic activities from one school year in nursery Vodňany (Smetanova 204). Practical part introduces the creation and verification of the set of the worksheets for the literary dramatic area with the following reflexion. This part also contains the interview with the chosen teacher from the school mentioned above.